

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK ZA SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**NEREGULARNE MIGRACIJE KAO BEZBJEDNOSNA
PRIJETNJA – STUDIJA SLUČAJA BIH**

- magistarski rad -

Kandidatkinja:

Snježana Piljagić

Broj indeksa: 166-NS/20

Mentor

prof. dr. Vlado Azinović

Sarajevo, februar 2022.godine

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK ZA SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**NEREGULARNE MIGRACIJE KAO BEZBJEDNOSNA
PRIJETNJA – STUDIJA SLUČAJA BIH**

- magistarski rad -

Kandidatkinja:

Snježana Piljagić

Broj indeksa: 166-NS/20

Mentor

prof. dr. Vlado Azinović

Sarajevo, januar 2022.godine

Sadržaj:

UVOD	4
1. TEORIJSKO METODOLOŠKI OKVIR	7
1.1. Problem istraživanja	7
1.2. Predmet istraživanja.....	8
1.3. Kategorijalno-pojmovni sistem	8
1.4. Ciljevi istraživanja	10
1.4.1. Naučni ciljevi.....	10
1.4.2. Društveni ciljevi	10
1.5. Sistem hipoteza i indikatora	10
Generalna hipoteza	10
Pomoćne hipoteze.....	10
1.5.1. Sistem Indikatora.....	11
1.6. Metode istraživanja	11
2. DEFINICIJA, FENOMEN I VRSTE NEREGULARNIH MIGRACIJA	12
2.1. Definisanje neregularnog migranta.....	12
2.2. Fenomen i vrste neregularnih migracija.....	13
3. UČESNICI U UPRAVLJANJU MIGRACIJAMA U BOSNI I HERCEGOVINI	16
3.1. Državni učesnici u upravljanju migracijama.....	16
a. Granična policija Bosne i Hercegovine	16
b. Služba za poslove sa strancima	18
c. Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA)	19
d. Obavještajno bezbjednosna/sigurnosna agencija BiH (OSA/OBA BiH).....	19
e. Koordinaciono tijelo za pitanja migracije u BiH	21
3.2. Međunarodni učesnici u upravljanju neregularnim migracijama	22
a. Evropska agencija za upravljanje operativnom saradnjom na vanjskim granicama država članica Evropske Unije – FRONTEX.....	22
b. Nevladine i humanitarne organizacije	23
4. SMJEŠTAJNI KAPACITETI ZA NEREGULARNE MIGRANTE U BIH.....	27
5. KARAKTERISTIKE MIGRANTSKE KRIZE NOVIJEG DOBA.....	28
a. Karakteristike migrantske krize u Evropskoj uniji	28
b. Karakteristike migrantske krize u Bosni i Hercegovini.....	35
6. NEREGULARNE MIGRACIJE KAO BEZBJEDNOSNA PRIJETNJA STUDIJA SLUČAJA BIH	39
a. Državna granica i neregularne migracije	41
b. Trgovina ljudima i organizovano krijumčarenje migranata	42

<i>c. Krivotvoreni i lažni dokumenti i neregularne migracije</i>	<i>50</i>
<i>d. Nezakonita trgovina narkoticima i neregularne migracije</i>	<i>53</i>
<i>e. Nezakonita trgovina oružjem i minkoeksplozivnim sredstvima i neregularne migracije</i>	<i>55</i>
<i>f. Terorizam i neregularne migracije</i>	<i>58</i>
ZAKLJUČAK	62
Biografija.....	65
LITERATURA.....	66

UVOD

Od nastanka čovjeka, pa do savremenog perioda, ljudi su migrirali, tj. prelazili sa jedne teritorije na drugu s namjerom trajnog ili privremenog naseljavanja druge teritorije. Migrirali su pojedinci, grupe ljudi (*npr. mlađa starosna skupina ljudi, porodice, određena stručna kategorija: zanatlije, visokoobrazovani ljudi, medicinsko osoblje i dr.*) ili mase ljudi.

Migracije su često poželjne, korisne ili su dio projekta određene zemlje, dok ponekad predstavljaju bezbjednosnu prijetnju ili su u vezi sa njima. Iako su sloboda kretanja i pravo na azil zagarantovani Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, masovne nelegalne migracije ljudi od 2015.godine ne predstavljaju samo humana kretanja migranata, nego „...složen društveni fenomen na koji utječu ekonomski, politički, socio-kulturalni, povijesni i geografski faktori.“¹

Na početku, odluka migranta da se nezakonito kreće predstavlja lični bezbjednosni izazov, ali i bezbjednosni izazov za sve države koje se nalaze na ruti kretanja, bez obzira da li su to zemlje polazišta, tranzita ili odredišta, jer proizvode direktnu krizu humanih, finansijskih, zakonskih, bezbjednosnih i drugih rješenja u tim zemljama. Bezbjednosni izazov pod takvim uslovima veoma lako postaje bezbjednosni rizik koji često, zbog neadekvatnog upravljanja istim, doseže nivo bezbjednosne prijetnje.

Pored pojedinih migranata sumnjive prošlosti koji se kreću bez ličnih dokumenata, najveću bezbjednosnu prijetnju predstavljaju organizovane kriminalne grupe koje na različite načine učestvuju u krijumčarenju migranata s ciljem ostvarivanja velike finansijske koristi, te povezanost tih organizovanih kriminalnih grupa sa drugim organizovanim kriminalnim grupama koje se bave različitim nezakonitim aktivnostima koje predstavljaju bezbjednosne prijetnje (*nelegalna trgovina: narkoticima, oružjem, krivotvorenjem dokumenata, terorizmom i dr.*).

¹ Collins, A., 2010., *Suvremene sigurnosne studije*, Sekuritizacija, Zagreb: Centar za međunarodne i sigurnosne studije-Fakultet političkih znanosti - Politička kultura, str. 123-125;

Neregularne migracije novijeg doba su proizvod dešavanja na Bliskom istoku, a naročito „Arapskog proljeća“², loših odnosa između Pakistana i Indije, te loše ekonomske situacije u mnogim državama koja prelazi ili graniči sa siromaštvom. Sve navedeno je rezultiralo potrebom masovnog kretanja od istoka prema zapadu i to najčešće prema zemljama Evropske unije.

Najviše su se neregularno kretali migranti iz Sirije, Afganistana, Pakistana, Iraka, Irana, te u novije vrijeme Indije, Alžira, Bangladeša i Maroka i drugih zemalja. Pored morskih ruta, rute kretanja neregularnih migranata od zemlje polazišta obuhvatale su veći broj zemalja: Turska, Grčka, Sjeverna Makedonija, R Srbija, Albanija, Crna Gora, Rumunija, Bugarska, Mađarska, Bosna i Hercegovina, R Hrvatska i R Slovenija i druge zemlje Evropske unije koje predstavljaju željenu destinaciju.

U početku migrantske krize, situacija je bila povoljnija i za neregularne migrante i za zemlje Evropske unije jer su oni, kao školovana radna snaga, bili dobrodošli. Zemlje Evropske unije, među kojima je prednjačila Njemačka i Švedska, su primale kompletne porodice koje su iz legitimnih razloga željele promijeniti zemlju boravišta, te su u zemljama Evropske unije izražavale namjeru ili podnosile zahtjeve za azil.

Tada, Bosna i Hercegovina nije bila zahvaćena tranzitom masovnog broja migranta. Međutim, zbog preopterećenosti u prilivu migranta prema zemljama EU, pojedine zemlje su se počele „zatvarati“ ili pooštravati mjere prelaska državnih granica i zadržavanja neregularnih migranta. Ovakvim načinom pokušaja borbe protiv najezde migranta koju su provele neke zemlje u EU, ona se udaljila od vrijednosti zajedništva koji je bio temelj njenog osnivanja.

Neujednačena politika EU prema prijemu neregularnih migranta, dovela je do pojave da se u nekim zemljama koje se nalaze na ruti kretanja migranata sekuritizovalo i samo kretanje migranata za koje ne postoje bezbjednosno interesantni podaci i pri tome se zanemaruju osnovne slobode ljudi za kretanjem i odabirom mjesta boravišta. Promovisanje takvog stava je

² „Arapsko proljeće“ je termin koji se upotrebljava za niz protesta u arapskom svijetu (Tunis, sjeverna Afrika i Bliski Istok) od kraja 2010. Godine. Protestovalo se zbog inflacije, korupcije, ograničenih sloboda, visoke stope nezaposlenosti i siromaštva. Po pitanju neregularnih migracija, značajna je promjenu režima u Libiji, Egiptu, Tunisu i Alžiru, te građanski rad u Siriji koji se smatraju pokretačima migrantskog talasa u novijem dobu.

doprinjela vlast pojedinih država EU na čelu sa desničarskim strankama koje su zagovarale potpuno zatvaranje granica, poput Mađarske, Poljske i Bugarske. Navedeno poimanje neregularnih migranata je dovelo do toga da je Mađarska 2015.godine zatvorila granicu sa R Srbijom.

Također, bila je uočljiva i neujednačena politika Evropske unije u zahtjevima za nadzorom granice radi zaustavljanje kretanja migranta prema zemljama tranzita koje su članice EU (npr. Grčka) i onima koje to nisu (npr. Sjeverna Makedonija).

Zbog otpora zemalja poput Poljske i Mađarske, još uvijek ne postoji sistem za pravednu raspodjelu migranta unutar EU. Kao rezultat se pojavilo vještačko preusmjeravanje ruta nelegalnih migranta od kojih jedna obuhvata tranzit kroz Bosnu i Hercegovinu kao zemlju koja graniči sa EU (granica BiH i R Hrvatske), dok R Hrvatska graniči sa prostorom Shengena (Slovenija, Italija i Mađarska).

Počev od 2016. godine, Bosna i Hercegovina se počinje susretati sa ozbiljnijim brojem migranta koji je počeo doživljavati kulminaciju od prve polovine 2018.godine kada počinje migrantska kriza u Bosni i Hercegovini.

Pokušaji uspostavljanja kontrole oko tranzita neregularnih migranta kroz BiH su otežani zbog pojačane kontrole granice sa Republikom Hrvatskom od strane te zemlje čije su mjere granične represije potpomognute velikom finansijskom pomoći EU. Navedeno je dovelo do skupljanja većeg broja migranata na području Unko sanskog kantona, naročito na području opština Bihać i Velika Kladuša.

Država koja je još uvijek opterećena ratnom prošlošću i sa veoma složenim političkim sistemom kao što je Bosna i Hercegovina, nije spremno dočekala migrantsku krizu, te se još uvijek nosi sa problemima nadležnosti u postupku rješavanja problema oko formiranja i opstanka prihvatnih centara, načinom postupanja prema migrantima, kao i nedostatkom materijalno finansijskih sredstava.

Pored navedenog, sa početkom migrantske krize u Bosni i Hercegovini, pojavio se problem prihvata i obrade migranta koji izražavaju namjeru za azil, te zloupotreba istog od strane migranta.

1. TEORIJSKO METODOLOŠKI OKVIR

1.1. Problem istraživanja

Brzina u promjeni ruta kretanja migranata od 2015.g., slikovito prikazuje moć namjere čovjeka da stigne na željenu destinaciju. Nikakve zabrane, pa makar bile u vidu žice i zidova, ne mogu spriječiti ljude u njihovoj namjeri da započnu bolji život. Međutim, sredstva i načini za kojima ljudi posežu kako bi postigli svoj cilj nisu uvijek regularna. Dužinom cijele migrantske rute, krijumčarske mreže čije nezakonite aktivnosti imaju međunarodni karakter nude svoje usluge bilo da je riječ o pomoći prilikom prelaska državnih granica ili o učešću u bezbjednosno interesantnim aktivnostima. Pored krijumčarenja ljudima, krijumčarske mreže se bave i sa drugim oblicima nezakonitih aktivnosti koje predstavljaju bezbjednosne prijetnje s tim da one nisu odvojene od neregularnih migracija, nego naprotiv, one ih olakšavaju. Suprotstavljanje bezbjednosnim prijetnjama je veliki izazov za bezbjednosne agencije svih zemalja koje se nalaze na ruti kretanja migranata, pa tako i za bezbjednosne agencije Bosne i Hercegovine.

U ovom magistarskom radu, bavit ćemo se državnim i međunarodnim učesnicima u upravljanu neregularnim migracijama, smještajnim kapacitetima u BiH, fenomenom i vrstama neregularnih migracija, karakteristikama migrantske krize u Evropskoj Uniji i Bosni Hercegovini, te ćemo na primjeru BiH ukazati na poveznice između neregularnih migracija i bezbjednosnih prijetnji u BiH na osnovu dostupne literature i podataka. Preko medijski eksploatisanih podataka o provedenim policijskim akcijama i procesuiranim slučajevima, potvrdit ćemo direktnu povezanost neregularnih migracija sa većinom bezbjednosnih prijetnji.

Iako se kroz sistem hipoteza ukazuje na političku pozadinu preusmjeravanja balkanske rute preko BiH, u radu nema poglavlja kojim se jasno odvaja taj aspekt, ali se u poglavljima koji govore o migrantskoj krizi u EU i BiH proteže ideja da je politički aspekt upravljanja migracijama doprinjeo preusmjeravanju na balkanskoj ruti, a što je prouzrokovalo migrantsku krizu u BiH.

1.2. Predmet istraživanja

Preko analize migrantske krize u BiH ukazat ćemo na bezbjednosne prijetnje koje neregularne migracije nose sa sobom i njihovu povezanost sa drugim bezbjednosnim prijetnjama, bez težnji ka ksenofobiji i rasizmu. Kroz analizu razloga zbog kojih se Bosna i Hercegovina u jednom periodu našla na ruti kretanja migranta, pokušat će se pokazati da je preusmjeravanje balkanske rute preko njene teritorije vještačko, te da ima političku pozadinu koja kao posljedicu implicira povećan stepen bezbjednosnih prijetnji s jedne strane, te patnju migranata koji nisu bezbjednosno interesantni s druge strane.

Istraživanje i analiza obuhvata period od 2015.godine do datuma pisanja magistarskog rada sa posebnim osvrtom na period od prve polovine 2018.godine kada se desio početak migrantske krize u Bosni i Hercegovini.

1.3. Kategorijalno-pojmovni sistem

- ***Stranac*** je lice koje nije državljanin BiH (član 2 Zakona o azilu, Službeni glasnik BiH 11/16).
- ***Država porijekla*** je država čije državljanstvo stranac ima ili država u kojoj lice bez državljanstva ima svoje uobičajeno boravište, a ako stranac ima više od jednog državljanstva, država porijekla je svaka država čije državljanstvo ima . (član 2 Zakona o azilu, Službeni glasnik BiH 11/16).
- ***Tražitej azila*** je stranac koji podnese zahtjev za azil, o kojem nije donesena izvršna odluka u skladu sa Zakonom o azilu. (član 2 Zakona o azilu, Službeni glasnik BiH 11/16)
- ***Državna granica*** je zamišljena ravan koja okomito prolazi graničnom linijom kao i na području graničnih prijelaza u zračnim, morskim i riječnim lukama i na željezničkim stanicama, preko kojih se odvija međunarodni saobraćaj. (član 3. Zakona o graničnoj kontroli).
- ***Granični prelaz*** je mjesto određeno za prelazak državne granice u cestovnom, željezničkom, vazdušnom, pomorskom i riječnom prometu. (član 3. Zakona o graničnoj kontroli).

- **Nezakonit prelazak** državne granice je prelazak državne granice na mjestu na kojem nije predviđen prelazak državne granice, na graničnom prelazu van utvrđenog radnog vremena ili izvan utvrđenog načina prelaska državne granice.
- **Migrantska kriza** je skraćenica od „kriza sa migracijskim dimenzijama“. Migrantska kriza može biti iznenadna ili usporena, može imati prirodne uzroke ili uzroke koje je stvorio čovjek, a može se odvijati interno ili preko granica. (IOM, 2012)
- **Krijumčarenje ljudi** je s ciljem sticanja financijske koristi, nezakonito prevođenje ili omogućavanje nezakonitog prevođenja jednog ili više migranata ili drugih osoba preko državne granice u državu u koju ne mogu zakonito ući i boraviti.
- **Trgovina ljudima** označava regrutaciju, transport, transfer, skrivanje/pružanje utočišta, prihvata lica, prijetnjom ili upotrebom sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmanjivanja, zloupotrebe vlasti ili stanja ugroženosti, davanja ili primanja novca ili beneficija kako bi se dobio pristanak lica kojee ima kontrolu nad nekim drugim licem u svrhu eksploatacije (član 3. Palermo protokola)
- **Izbjeglica** je lice koje se zbog osnovanog straha od proganjanja radi svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja, ne može ili ne želi vratiti u svoju državu porijekla (Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951.g. i Statut UNHCR)
- **Migrant** je svaka osoba koja se kreće ili je prešla međunarodnu granicu, ili napušta svoje uobičajeno mjesto stanovanja unutar svoje države, bez obzira na pravni status osobe, je li kretanje dobrovoljno ili prisilno, uzroke pokreta ili dužinu boravka. (definicija IOM-a)
- **Shengen prostor** je područje slobodnog kretanja, uspostavljeno 1985. godine, unutar kojeg se ljudi mogu slobodno kretati iz jedne u drugu državu, bez putnih isprava.
- **EUROPOL** je agencija za provedbu zakona koja pomaže državama članicama Evropske unije u borbi protiv teških međunarodnih zločina i terorizma.
- **FRONTEX** je evropska agencija za upravljanje saradnjom na vanjskim granicama država članica Evropske unije koja državama članicama Evropske unije omogućuje operativnu saradnju u upravljanju zajedničkim vanjskim granicama.

1.4. Ciljevi istraživanja

1.4.1. Naučni ciljevi

Iako su migracije neminovna i korisna pojava, one sa sobom nose i neke negativnosti. Naučni cilj je ukazati na važnost pravilnog razumijevanja da humane migracija ne opravdavaju sve načine dolaska do željene teritorije, a naročito ukoliko ti načini ugrožavaju bezbjednost stanovništva zemalja kroz koji se migranti kreću i zadržavaju, kao i bezbjednost samih migranta.

1.4.2. Društveni ciljevi

Cjelokupna društvena zajednica u BiH treba razumjeti da nisu svi migranti prijetnja, ali isto tako da ne zalužuju svi humanitarnu pažnju, nego naprotiv, pažnju bezbjednosnih agencija i sankcije pravosudnih inst,

itucija. Ovaj rad može biti poticaj za pronalaženje načina podizanja društvene svijesti u prepoznavanju onih migranta i loših aktivnosti u kojima učestvuju pojedini migranti uz saradnju sa državljanima BiH kako bi se stvorila i/ili unaprijedila pravovremena saradnja društvene zajednice i bezbjednosnih institucija.

1.5. Sistem hipoteza i indikatora

Generalna hipoteza

Vještačko preusmjeravanje rute neregularnih migracija preko Bosne i Hercegovine dovelo je do povećanja bezbjednosnih prijetnji u Bosni i Hercegovini.

Pomoćne hipoteze

- a. Preusmjeravanje rute kretanja preko BiH je vještačko i ima političku pozadinu u EU.
- b. Dužina zadržavanja migranata u BiH proporcionalna je povećanju stepena organizovanosti kriminalnih grupa koje vrše njihovo krijumčarenje i trguju njima.

- c. Domaća i međunarodna bilateralna i multilateralna saradnja utiče na otklanjanje pojedinačnih bezbjednosnih prijetnji ili njihovo smanjivanje na najmanju moguću mjeru.

1.5.1. Sistem Indikatora

Zakonski i podzakonski akti, analize, pisani iskazi relevantni za ovu temu i slično.

1.6. Metode istraživanja

S ciljem potkrepe hipoteze, koristit će se već objavljene studije i analize, objavljenije knjige, medijska saznanja od početka migrantske krize u BiH.

Naučne metode koje će se koristiti s ciljem obrade podataka su:

- **Istorijska metoda** s ciljem ukazivanja na događaje koji su doprinjeli migrantskoj krizi u EU koja je implicirala migrantsku krizu u Bosni i Hercegovini i to od događaja koji su krizi prethodili do događaja koji bili aktuelni u periodu pisanja ovog magistarskog rada.
- **Normativno – pravna metoda** s ciljem ukazivanja na zakonske pretpostavke određenih agencija i službi u Bosni i Hercegovini koje se bave bezbjednosnim aspektima neregularnih migracija.
- **Deskriptivna metoda** s ciljem opisivanja pojava u vezi sa neregularnim migracijama bilo da je riječ o uzrocima ili posljedicima.
- **Analiza sadržaja** s ciljem analize prikupljenih podataka o neregularnim migracijama i bezbjednosnim prijetnjama koje iste sa sobom nose.
- **Logičke metode** (indukcija, dedukcija, apstrakcija, generalizacija).

2. DEFINICIJA, FENOMEN I VRSTE NEREGULARNIH MIGRACIJA

2.1. Definisanje neregularnog migranta

Višetruki su razlozi od kojih su neki mučni (rat, politički progon, ekonomski loša situacija, ekstremno siromaštvo i drugo) koji su od 2015. godine do danas tjerali migrante na promjenu mjesta boravišta. Pogrešna terminologija u označavanju neregularnog migranta nelegalnim migrantom, stvara negativnu sliku o svim migrantima i može izazvati reakcije koje mogu narušiti njihovu bezbjednost.

U Deklaraciji Parlamentarne skupštine OEBS (OSCE) iz Osla 2010. godine navodi se da je neprikladno kvalifikovanje neregularnih migranata nelegalnim s obzirom da „*ni jedno ljudsko biće ne dolazi na ovaj svet ilegalno*“.³

Izraz „*neregularan*“ je poželjniji od izraza „*nezakonit*“ ili „*nelegalan*“ jer potonji nosi krivičnu konotaciju i smatra se da negira humanost migranata.“⁴

IOM i UNHCR definišu neregularnog migranta kao „*osoba koje zbog neovlaštenog ulaska, kršenja uslova za ulazak ili isteka njegove/njene vize nema pravni status u tranzitnoj državi ili državi domaćinu.*“⁵ Definicija obuhvata, inter alia, one osobe koje su zakonito ušle u tranzitnu državu ili državu domaćina, ali su boravile duže od odobrenog perioda ili su naknadno neovlašteno zaposleni. Pored IOM-a i UNHCR-a, termin „neregularne migracije“ se kao relevantan koristi od strane Međunarodne organizacije rada (*International Labor Organization*) i Evropske unije.

Zbog svega navedenog, u ovom radu će se koristiti pojam neregularne migracije i neregularni migranti, a za aktivnosti koje predstavljaju bezbjednosnu prijetnju kojima se isti bave ili su obuhvaćeni njima će se koristiti izraz „*nelegalne aktivnosti*“.

³ Resolution on migration as a continuing challenge for the OSCE, §7, in: Oslo Declaration of the OSCE Parliamentary Assembly and Resolutions adopted at the nineteenth annual session, OEBS (OSCE), Oslo, 6 to 10 July 2010., <https://www.oscepa.org/en/documents/annual-sessions/2011-belgrade/declaration-4/3030-belgrade-resolutions-eng/file>, pristupljeno 16.08.2021.godine

⁴ Procjena situacije u vezi sa migrantima i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini, OEBS (OSCE), 2010 , <https://www.osce.org/files/f/documents/3/b/397322.pdf>, pristupljeno 16.08.2021.godine

2.2. Fenomen i vrste neregularnih migracija

Pored podjele na zakonite migracije koje su poželjne i korisne za društvo u cjelini i neregularne migracije, razlikujemo one koje se dešavaju zbog potisnutih - „*pul faktora*“ (loši ekonomski uslov, visoka stopa kriminala, eksploatacija prirodnih bogatstava i dr) i privlačćih – „*push faktora*“ (visok ekonomski standard). Ti faktori ukazuju na motive koji pokreću migrante na promjenu mjesta boravišta od kojih su najčešći:

- Želja za kvalitetnijim i ekonomski stabilnijim životom – **ekonomske migracije**;
- Bijeg od vjerskog, etničkog, rasnog i političkog progona – **političke migracije**;
- Bijeg od ratova i nasilja - **izbjeglice**;
- Bijeg od vremenskih i elementarnih nepogoda, epidemija i dr.;
- Bijeg od krivične odgovornosti (teroristi, ratni zločinci, trgovci narkoticima i dr.);
- Olakšano bavljenje kriminalnim aktivnostima.

Sloboda kretanja kao osnovna ljudska potreba, izbor mjesta stanovanja i traženje azila, odlazak iz zemlje rođenja i povratak u istu su zagarantovani Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima i Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Takođe, prava izbjeglica su obuhvaćena većim brojem međunarodnih ugovora, a neki od njih su Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. godine, Protokol o statusu izbjeglica iz 1967. godine, Rezolucija 2198 (XXI) usvojena od Opšte skupštine Ujedinjenih naroda⁶. Međutim, pomenuti dokumenti donose i ograničenja na vršenje ovih prava, a koja su moguća u interesima nacionalne bezbjednosti pojedinih država, sprečavanja kriminalnih aktivnosti, očuvanje zdravlja, zaštite prava i slobode drugih i drugo, a sve u skladu sa zakonima tih država.

Kao uzrok pokretanja posljednjeg velikog vala migranata uzimaju se dešavanja na Bliskom istoku, a naročito „arapsko proljeće“, loši odnos između Pakistana i Indije, te loša ekonomska situacija u mnogim državama koja prelazi ili graniči sa siromaštvom. Potaknuti ovim dešavanjima, migranti se, izvan regularnih zakonskih pravila, kreću od istoka prema zapadu,

⁶ Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. godine, Protokol o statusu izbjeglica iz 1967. godine, Rezolucija 2198 (XXI), UNHCR, 19.03.2007.g., <http://msb.gov.ba/dokumenti/medjunarodni/?id=2666>, pristupljeno 20.08.2021.godine;

najčešće prema zemljama Evropske unije. Najviše su se neregularno kretali migranti iz Sirije, Afganistana, Pakistana, Iraka, Irana, pa potom Indije, Alžira, Bangladeša i Maroka i drugih zemalja.

Upravo je kretanje izvan regularnih zakonskih normi ovu pojavu od zagarantovane slobode kretanja preobrazilo u veliki bezbjednosni izazov i rizik, koji ponekad poprima oblike bezbjednosnih prijetnji za sve zemlje, pa i Bosnu i Hercegovinu, koje se nalaze na ruti kretanja migranta.

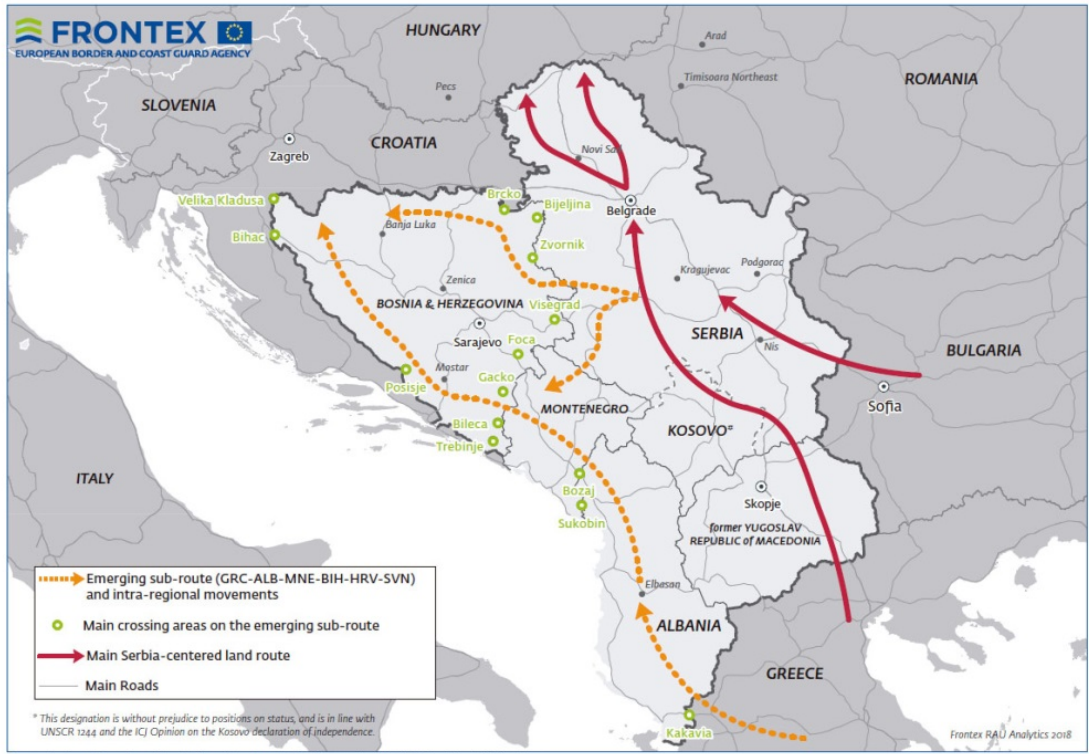
Prilikom analize neregularnih migracija 21.stoljeća, u vidu se trebaju imati svi međunarodni dokumenti i norme o slobodi kretanja, migrantima i izbjeglicama, ali i jednako treba imati na umu i ono čime se pojedini neregularni migranti bave prilikom svog kretanja ili su se bavili prije nego su krenuli na put. Iz navedenog proizilazi da se fenomen neregularnih migracija novijeg doba treba posmatrati i iz humanitarnog i bezbjednosnog ugla koje treba dobro razgraničiti jer niti su svi migranti bezbjednosno interesantni, niti države kroz koje prolaze i u koje dolaze trebaju sjediti skrštenih ruku zbog nezakonitih aktivnosti koje neki eventualno provode samo zato jer je sloboda kretanja osnovna ljudska potreba. U konačnici, poruka ovog magistarskog rada je da ne treba zaustavljati kretanje svih migranta, nego samo onih koji bi mogli ugroziti ličnu i imovinsku bezbjednost državljana određene države ili bi njihov boravak u većem broju narušio ravnotežu na tržištu rada. Takođe treba zaustaviti ili svesti na najmanju moguću mjeru pojavu prisilnog „uvlačenja“ neregularnih migranta u kriminalne aktivnosti.

Prema FRONTEX-u ⁷, od početka migrantske krize u 21.stoljeću, migranti su se kretali koristeći više ruta i to:

- centralno-mediteranska ruta (*Afrika ili Bliski Istok - Sredozemno more - EU*),
- istočno - mediteranska ruta (*Afrika ili Bliski Istok- Turska- Grčka- EU*),
- zapadno - mediteranska ruta (Maroko – Španija),

balkanska ruta (*Afrika ili Bliski Istok- Turska- Grčka- Sjeverna Makedonija- Albanija ili R Srbija- Mađarska i dr.zemlje EU*) koja je kasnije u jednom dijelu promijenila tok, te su se migranti kretali zapadnim dijelovima te rute (*Grčka –Albanija – Crna Gora ili R Srbija – Bosna i Hercegovina - Hrvatska – Slovenija i druge zemlje EU*).

⁷ Izvor: <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/>

Fotografija 1 : Karta sa označenim rutama neregularnih migracija

3. UČESNICI U UPRAVLJANJU MIGRACIJAMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Kad su u pitanju učesnici u upravljanju migracijama u Bosni i Hercegovini, treba razlikovati one na državnom i međunarodnom nivou, te ćemo nešto više reći o njima. Na početku treba istaći i potrebu za saradnjom između domaćih i međunarodnih učenika u upravljanju migracijama, a što ćemo takođe detaljnije obrazložiti.

3.1. Državni učesnici u upravljanju migracijama

Za upravljanje migracijama u Bosni i Hercegovini, zadužena su tri državna ministarstva i to: Ministarstvo bezbjednosti/sigurnosti BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i Ministarstvo inostranih/vanjskih poslova Bosne i Hercegovine.

Posebnu ulogu u borbi protiv bezbjednosnih prijetnji koje sa sobom nose neregularne migracije imaju Granična policija Bosne i Hercegovine, Služba za poslove sa strancima, Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA) koje djeluju pod okriljem Ministarstva bezbjednosti BiH. Pored njih, u borbi sa bezbjednosnim prijetnjama, pa i onim koje nose neregularne migracije, bavi se Obavještajno bezbjednosna/sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine (OSA/OBA BiH). Kako je cilj ovog magistarskog rada ukazivanje na bezbjednosne aspekte neregularnih migracija, više pažnje ćemo posvetiti djelokrugu nabrojanih državnih agencija, službi i policija koje se bave tim aspektima.

Prije navođenja nadležnosti svakog od učesnika ponaosob, na početku ćemo istaknuti dužnost svih za međusobnom saradnjom, te saradnjom sa tužilaštvima i sudovima u BiH, ali i saradnjom sa međunarodnim učesnicima u upravljanju migracijama.

a. Granična policija Bosne i Hercegovine

U okviru Ministarstva bezbjednosti BiH djeluje Granična policija kao samostalna upravna organizacije sa operativnom samostalnošću koja je osnovana za obavljanje policijskih poslova vezanih za nadzor i kontrolu prelaska granice BiH i to temeljem Zakona o graničnoj policiji, Zakona o graničnoj kontroli, Zakona o strancima i Zakona o azilu.

Pored, nadzora i kontrole prelaska državne granice, u okviru zakonskih nadležnosti, Granična policija se bavi i drugim poslovima kao što su provođenje odredbi Zakona o kretanju i

boravku stranaca i azilu, te prevencija, otkrivanje i istraživanje krivičnih djela propisanih krivičnim zakonima u BiH koja, između ostalih obuhvataju i:

- Krivična djela usmjerena protiv sigurnosti granice BiH;
- Krivična djela u vezi sa zloupotrebom ličnih dokumenata bilo da se njima dokazuje identitet ili omogućava putovanje (pasoš, viza);
- Krivična djela u vezi kršenja odredbi o kretanju i boravku stranaca i azilu koja su počinjena prilikom prelaska granice;
- Krivična djela u vezi sa krijumčarenjem nelegalnih roba preko državne granice
- Saradnja sa drugim organizacionim jedinicama koje djeluju u okviru Ministarstva bezbjednosti BiH s ciljem provođenja odredbi Zakona o strancima i Zakona o azilu, te davanje stručnog mišljenja drugim institucijama i agencijama u Bosni i Hercegovini u vezi vjerodostojnosti ličnih dokumenata i dokumenata vezanih za prevoz roba koji su se koristili ili su se namjeravali koristiti za prelazak državne granice i druge nadležnosti.

Granična policija BiH, bavi se krivičnim djelima po članu 189. “Krijumčarenje ljudi” i 189a. “Organizovanje grupe ili udruženja za izvršenje krivičnog djela krijumčarenja migranata” Krivičnog zakona BiH.

Zona odgovornosti Granične policije BiH proteže se unutar 10 kilometara od državne granice prema unutrašnjosti zemlje, osim u slučaju ako se nadležnosti provode prevoznim sredstvima (vozovi, letjelice, plovila) kada njihova nadležnost, u skladu sa Zakonom o policijskim službenicima BiH i zakonima o krivičnim postupcima u BiH, ne prestaje bez obzira u kojem dijelu zemlje se nalaze. Takođe, Granična policija može na cijeloj teritoriji BiH pružati pomoć drugim organima koji djeluju pod okriljem Ministarstva bezbjednosti BiH. Ovdje se misli na saradnju sa Državnom agencijom za istrage i zaštitu, Direkcijom za koordinaciju policijskih tijelima. Pored pomenutih agencija, saradnja se, u složenim situacijama očuvanja granice BiH, može ostvarivati i sa Ministarstvom unutrašnjih poslova Republike Srpske. Takođe, na osnovu prethodno potpisanih međunarodnih bilateralnih sporazuma, Granična policija BiH može provoditi zajedničke mješovite patrolne djelatnosti, kako na području BiH, tako i na području susjednih država.

a. Služba za poslove sa strancima

Služba za poslove sa strancima je upravna organizacija sa operativnom samostalnošću koja djeluje pod okriljem Ministarstva bezbjednosti BiH. Jedan od prioriternih ciljeva Službe za poslove sa strancima je uspostava ravnoteže između efikasnog upravljanja migracijama u BiH i poštivanja slobode kretanja.

Kako bi bile jasnije nadležnosti Službe za poslove sa strancima, potrebno je prvo ukazati šta se u Zakonu o strancima navodi za stranca. Stranac je osoba koja nije državljanin BiH. Stranac može ulaziti u BiH i boraviti na teritoriji BiH u skladu sa važećim zakonima u BiH, pri čemu uživa pravo na slobodu kretanja i mjesto boravka, ako drugačije nije propisano Zakonom o strancima (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, 2015., Zakon o strancima, Sarajevo, Službeni glasnik BiH, 88/15:4-5).

Za razliku od provjera zakonitog ulaska stranaca u BiH koju vrši Granična policija BiH, provjere zakonitog boravka u BiH vrši Služba za poslove sa strancima koja ima najveći dio administrativno-upravnih i inspekcijskih obaveza u odnosu sa stranim državljanima u skladu sa Zakonom o strancima i Zakonom o azilu.

U upravne poslove Službe za poslove sa strancima spadaju: ovjere pozivnih pisama za dolazak stranaca, davanje saglasnosti za izdavanje viza i poništavanje viza strancima, izdavanje i oduzimanje ličnih i putnih isprava strancima, prijave boravka ili promjene boravka stranih državljana, ovjera garantnih pisama i poziva, izdavanje potvrda o boravku stranaca, u vezi s podnesenim zahtjevima za azil u BiH.

Takođe, Služba za poslove sa strancima je nadležna za donošenje rješenja u upravnim stvarima po zahtjevima i to: odobrenje i otkaz privremenog ili stalnog boravka u BiH, odnosno produženje privremenog boravka, stavljanje stranca pod nadzor, kao i protjerivanje stranca iz države. Upravo je mogućnost donošenja rješenja o stavljanju stranca pod nadzor, te rješenja o njegovom protjerivanju veoma značajna uloga u procesu suprostavljanja bezbjednosno interesantnim neregularnim migrantima.

b. Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA)

Državna agencija za istrage i zaštitu je upravna organizacija sa operativnom samostalnošću koja djeluje pod okriljem Ministarstva bezbjednosti BiH. Shodno članu 3. Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, pomenuta agencija je nadležna za sprečavanje, otkrivanje i istraživanje krivičnih djela iz nadležnosti Suda BiH, među koje spada i trgovina ljudima, ali i organizovani kriminal, terorizam, ratni zločini i druga krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, te teškog finansijskog kriminala (Službeni glasnik BiH, 2004., Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, Sarajevo, Službeni glasnik 27/04:01).

SIPA se, kao i Granična policija BiH, bavi krivičnim djelima po članu 189. "Krijumčarenje ljudi" i 189a. "Organizovanje grupe ili udruženja za izvršenje krivičnog djela krijumčarenja migranata" Krivičnog zakona BiH.

c. Obavještajno bezbjednosna/sigurnosna agencija BiH (OSA/OBA BiH)

OSA/OBA BiH je civilna obavještajna agencija koja ima status nezavisne administrativne organizacije. Prema članu 5. Zakona o OSA/OBA BiH, Agencija je odgovorna za prikupljanje obavještajnih podataka u vezi sa prijetnjama po sigurnost Bosne i Hercegovine, kako unutar, tako i van Bosne i Hercegovine, njihovo analiziranje i prenošenje ovlaštenim dužnosnicima i tijelima, kao i za prikupljanje, analiziranje i prenošenje obavještajnih podataka s ciljem pružanja pomoći ovlaštenim službenim osobama kako je definisano zakonima o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini, te ostalim nadležnim tijelima u Bosni i Hercegovini kada je to potrebno radi suzbijanja prijetnji po sigurnost Bosne i Hercegovine. U smislu ovog zakona, pod "prijetnjama po sigurnost Bosne i Hercegovine" smatraju se prijetnje suverenitetu, teritorijalnom integritetu, ustavnom poretku, osnovama ekonomske stabilnosti Bosne i Hercegovine, kao i prijetnje po globalnu sigurnost koje su štetne po Bosnu i Hercegovinu, uključujući:

- terorizam, uključujući međunarodni terorizam;
- špijunaža usmjerena protiv Bosne i Hercegovine ili štetna po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji drugi način;
- sabotaža usmjerena protiv vitalne nacionalne infrastrukture Bosne i Hercegovine ili na drugi način usmjerena protiv Bosne i Hercegovine;

- organizirani kriminal usmjeren protiv Bosne i Hercegovine ili štetan po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji drugi način;
- trgovina drogama, oružjem i ljudima usmjerena protiv Bosne i Hercegovine ili štetna po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji drugi način;
- nezakonita međunarodna proizvodnja oružja za masovno uništenje, ili njihovih komponenti, kao i materijala i uređaja koji su potrebni za njihovu proizvodnju;
- nezakonita trgovina proizvodima i tehnologijama koje su pod međunarodnom kontrolom;
- radnje kažnjive po međunarodnom humanitarnom pravu;
- djela organiziranog nasilja ili zastrašivanja nacionalnih ili vjerskih grupa u Bosni i Hercegovini.

Iz zakonskog djelokruga OSA/OBA BiH vidljivo je da se pod bezbjednosnom prijetnjom podrazumjeva trgovina ljudima, kao i organizovani kriminal, te različite vrste nezakonitih aktivnosti koje mogu biti isprepletene sa trgovinom ljudima.

Za ovaj magistarski rad je bitno napomenuti da se mogu prikupljati saznanja samo o bezbjednosno/interesantnim migrantima, na što ukazuje član 83. spomenutog zakona prema kojem je zabranjeno prikupljanje informacija o licima samo na osnovu njihovog nacionalnog ili rasnog porijekla, vjerskih ubjeđenja, seksualnog ponašanja ili političkih uvjerenja, članstva u određenom pokretu ili organizaciji koja nije propisana zakonom.

Takođe, OSA/OBA BiH prema čl. 8 Zakona o strancima i čl.18 Zakona o azilu, vrši sigurnosne provjere za strana lica, a što se može posmatrati i kroz prizmu praćenja bezbjednosnih rizika i prijetnji u vezi neregularnih migracija.

d. Koordinaciono tijelo za pitanja migracije u BiH

Savjet ministara BiH je 2013.godine donio Odluku kojim je imenovao Koordinaciono tijelo za pitanja migracija u BiH i koje čine:

- Ispred Ministarstva bezbjednosti BiH, predstavnici dva sektora i to Sektora za imigraciju i Sektora za azil, te Službe za poslove sa strancima i Granične policije BiH, SIPA-e.
- Ispred Ministarstva za ljudska prava, predstavnici Sektora za iseljeništvo i Sektora za izbjeglice, raseljena lica, readmisiju i stambenu politiku,
- Ispred Ministarstva spoljnih poslova, predstavnici Sektora za međunarodno pravne i konzularne poslove.

Nadležnosti Koordinacionog tijela su:

- sagledavanje cjelokupne situacije u oblasti migracija i azila,
- podsticanje i osiguravanje interresorne saradnje između relevantnih institucija koje se bave poslovima migracije i azila,
- sprovođenje procjena budućih migracionih kretanja, predlaganje mjere za unapređenje migracione politike i praćenje provedbe strateških dokumenata,
- kreiranje i predlaganje Ministru bezbjednosti BiH politike iz oblasti migracija i azila.

U slučajevima vandrednih situacija kao što je migrantska kriza, tijelo može djelovati kao operativni štab.

3.2. Međunarodni učesnici u upravljanju neregularnim migracijama

Kad su u pitanju međunarodni učesnici u upravljanju neregularnim migracijama, razlikujemo zvanične agencije EU koje se bave bezbjednosnim rizicima i očuvanjem granice EU i nacionalnih granica (FRONTEX) i one koje spadaju u nevladine humanitarne organizacije.

a. Evropska agencija za upravljanje operativnom saradnjom na vanjskim granicama država članica Evropske Unije – FRONTEX

Evropska unija je s ciljem provođenja zakona osnovala agencije za zaštitu i kontrolu prelaska granica država koje su članice EU, a nalaze na rubnim dijelovima EU i prostora Šengena. Pojašnjenja radi, Šengenski prostor je rođen 1985.g. kada je pet država EU-a (Belgija, Francuska, Njemačka, Luksemburg i Holandija) potpisalo Šengenski sporazum o ukidanju unutrašnjih graničnih kontrola. Danas se sastoji od 26 evropskih zemalja (od kojih su 22 države članice EU-a). Ukidanje granica unutar EU je za sobom povlačilo potrebu jačanja vanjskih granica EU.⁸ Međutim EU je u svoje članstvo primila i neke zemlje koje nisu potpisnice Šengenskog sporazuma (Rumunija, Bugarska, R Hrvatska i Irska), pa samim time čuvanje granica EU, ne znači ujedno i čuvanje granica šengenskog prostora. To podrazumijeva čuvanje granica između pojedinih članica EU kao što je granica R Hrvatske koja nije u Šengenu i R Slovenije, Italije i Mađarske koje to jesu. Sa aspekta neregularnog migranta, prelazak granice između BiH i R Hrvatske znači ulazak u EU, ali ne i ulazak u evropski prostor bez granica - „šengenski prostor“ koji je tek naredna etapa.

Pored graničnih policija svake od članica EU, za nadzor vanjskih granica EU zadužena je Evropska agencija za upravljanje operativnom saradnjom na vanjskim granicama država članica Evropske Unije - FRONTEX. Sjedište ove agencije je u Varšavi, Poljska.

FRONTEX-ov zadatak je da provodi integrisano upravljanje granicom na osnovu procjena prijetnja rizika na granici EU, ali i u drugim državama koje nisu članice EU što predstavlja važan segment kada je granica BiH u pitanju. Na osnovu procjene prijetnja rizika, FRONTEX određuje sredstva (čamci, letjelice, sredstva za snimanje i dr.) za nadzor granice.

⁸ Europa bez granica – Schengenski prostor, Evropska komisija, 03.06.2015.g., http://publications.europa.eu/resource/cellar/09fcf41f-ffc4-472a-a573-b46f0b34119e.0001.01/DOC_1, pristupljeno 20.09.2021.g.;

b. Nevladine i humanitarne organizacije

Odluka migranata da češće koriste tranzit preko BiH, dovela je zemlju u nezavidan položaj koji se, pored otežanih okolnosti u vezi dogovora oko nadležnosti prilikom saradnje institucija bezbjednosnih agencija, ogledao u neadekvatnoj organizaciji humanog zbrinjavanja ljudi. Rubne opštine na sjeverozapadu Bosne i Hercegovine, tačnije Unsko-sanskog kantona (Bihać, Velika Kladaša, Cazin) su zbog blizine granice BiH i R Hrvatske, prepuštene da samostalno organizuju humano zbrinjavanje migranta.

U početku su migrantima jedinu pomoć pružale nevladine i humanitarne organizacije od kojih najznačajnije mjesto zauzima Međunarodna organizacija za migracije (IOM) kao vodeća međunarodna organizacija za migraciju koja je predana načelu da humana i uređena migracija pogoduje migrantima i društvu. U Bosni i Hercegovini, IOM pomaže migrantima tako što im obezbjeđuje: smještaj/sklonište, prevoz, prevođenje, prihosocijalnu podršku, reintegraciju, ali im pomaže ukoliko se žele dobrovoljno vratiti u matične zemlje i druge usluge. Aktivnosti IOM-a tokom 2017. i 2018.g. su rezultirale nabavkom kontejnera i šatora za smještaj migranta, sanitarnih postrojenja i materijala za smještaj, a nakon čega su otvoreni privremeni prihvatni centri Bira, Miral, Borići i Ušivak. Navedeno je realizirano na osnovu granta novčanih sredstva dodijeljenih od strane Razvojne banke Vijeća Evrope (CEB) koji su dio Fonda za izbjeglice i migrante.

Pored IOM-a, u BiH pomoć migrantima pružaju druge nevladine organizacije kao što su: UNHCR (Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbjeglice)⁹, EMMAUS (fond solidarnosti)¹⁰, nevladina organizacija „Vaša prava BiH“¹¹ i Fondacija Bosanskohercegovačka inicijativa žena¹².

⁹ UNHCR je UN-ova agencija za izbjeglice, je globalna organizacija posvećena spašavanju života, zaštiti prava i izgradnji bolje budućnosti za izbjeglice, prisilno raseljene zajednice i apatride.; UNHCR, <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/>, pristupljeno 01.09.2021.g.

¹⁰ EMMAUS (Međunarodni fond solidarnosti) je domaća, nevladina humanitarna organizacija koja je osnovana s ciljem pružanja pomoći svim ugroženim kategorijama stanovništva kojima je ta pomoć potrebna, <https://mfs-emmaus.ba/>, pristupljeno 01.09.2021.godine

¹¹ Vaša prava BiH (VP) je nevladina organizacija i jedan od partnera UNHCR-a koji nudi besplatne pravne informacije, pravne savjete i usluge pravne pomoći. , <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/vasa-prava-bih/>, pristupljeno 01.09.2021.godine

¹² Fondacija BH inicijativa žena (BHWI) je nevladina organizacija i jedan od partnera UNHCR-a koja pruža usluge tražiteljima azila i izbjeglicama kao što su: psihosocijalna podrška, usluge prevođenja i prevoza,

3.3. Saradnja državnih i međunarodnih učesnika s ciljem suzbijanja bezbjednosnih aspekata neregularnih migracija

Nakon što smo pobliže objasnili ulogu i djelokrug državnih učesnika koje se bave bezbjednosnim aspektima neregularnih migracija, bitno je istaći da se gotovo svi uspješni poslovi suzbijanja bezbjednosno interesantnih pojava, pa tako i onih koje prate neregularne migracije, odvijaju uz saradnju pomenutih učesnika. Saradnja podrazumjeva razmjenu kriminalističko-obavještajnih podataka, te formiranja zajedničkih timova radi vođenja paralelnih i zajedničkih istraga i operativnih obrada s ciljem procesuiranja počinitelja krivičnih djela, prekidanja bezbjednosne pojave ili njenog svođenja na najmanju moguću mjeru.

Dok je uloga policijskih agencija, u konkretnom slučaju Granične policije BiH i SIPA-e, otkrivanje krivičnih djela trgovine ljudima, otkrivanje i identifikacija počinitelja tih krivičnih djela, prikupljanje materijalnih dokaza, podnošenje izvještaja o počinjenom krivičnom djelu i izvršiteljima, te prosljeđivanje nadležnom tužilaštvu na odluku i dalje postupanje, uloga OSA/OBA BiH je da otkriva bezbjednosne pojave i identifikuje učesnike u njima i saznanjima o istima „snabdjeva“ druge državne aktere.

Obavještajna saznanja i podaci koje prikupi OSA/OBA BiH ne mogu se koristiti kao dokazni materijal u sudskim postupcima. Međutim, bez dobrih saznanja i podataka nije moguće prikupiti dokazni materijal, pa tako oni mogu biti dobar putokaz drugim državnim učesnicima na mjesto gdje se i vrijeme kada se odvija ili će se odvijati bezbjednosna prijetnja, pod kojim okolnostima će se odvijati i učesnicima u istoj. Na osnovu tih saznanja i podataka, drugi državni učesnici mogu prikupiti relevantne dokaze za sudske postupke.

Svi nabrojani akteri, a najviše OSA/OBA BiH kroz sistem bezbjednosnih provjera, mogu svojim saznanjima i podacima pomoći Službi za poslove sa strancima kod donošenja odluke koje migrante treba protjerati iz zemlje u matičnu zemlju ili zemlju u kojoj su bili prije nego su ušli u BiH.

rekreacijske i stručne aktivnosti. <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-seek-help/the-womens-initiative/>, pristupljeno 01.09.2021.godine

S obzirom da svaka država koja se nalazi na ruti kretanja migranta želi da očuva nacionalnu sigurnost, a pojava neregularnog kretanja migranta prirodno ima međunarodni karakter, tako i saradnja treba imati međunarodne razmjere. Međunarodnu saradnju uređuje veći broj akata od kojih ćemo spomenuti najvažnije: Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom, koji predstavlja dopunu Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala¹³, te Konvencija o međunarodnoj policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi¹⁴.

Za koordinaciju međunarodne saradnje, bilo da je riječ o bilateralnoj ili multilateralnoj saradnji, između policijskih agencija zadužena je Direkcija za koordinaciju policijskim tijelima BiH (*Službeni glasnik BiH, 2008., Zakon o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH i o agencijama za podršku policijskoj strukturi BiH, Sarajevo, Službeni glasnik 36/08*). Komunikacija i razmjena podataka se vrši preko međunarodnih policijskih tijela kao što su INTERPOL, EUROPOL, FRONTEX i druga tijela.

Takođe, moguće je potpisivanje memoranduma o saradnji između dvije ili više policijskih agencija različitih zemalja s ciljem formiranja timova radi zajedničkog provođenja policijskih istraga

Međunarodna saradnja podrazumijeva i dogovor oko uzajamne pravne pomoći radi obavljanja pravnih radnji kao što su uručenje sudskih dokumenata, uzimanje izjava, pregled predmeta i mjesta, dostavljanje informacija, dokaznog materijala i nalaza vještaka i dr.. Komunikacija se u ovom slučaju vrši preko Ministarstva pravde BiH ili direktno s tim da se kopija molbe za pružanje pravne pomoći mora dostaviti pomenutom ministarstvu. Pored opisanih načina pružanja pravne pomoći, potrebno je napomenuti da se ista može dogovoriti posredstvom Interpola.

¹³ Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala od 08.12.2000.g., Službeni list EU broj L030/44, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32001D0087>, pristupljeno 02.09.2021.godine, pristupljeno 02.09.2021.godine;

¹⁴ Konvencija o međunarodnoj policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi, Ministarstvo bezbjednosti BiH, <http://www.msb.gov.ba/PDF/Konvencija%20o%20policij.%20saradnji%20zemalja%20jugoi.Evrope.pdf>, pristupljeno 02.09.2021.godine;

Kad je u pitanju međunarodna saradnja koju ostvaruje OSA/OBA BiH, ista se može odvijati nezavisno od saradnje policijskih agencija. Dobar alat kojim OSA/OBA BiH raspolaže sadržan je u članu 70. Zakona o OSA/OBA BiH, a odnosi se na mogućnost potpisivanja memoranduma o saradnji sa stranim bezbjednosnim i obavještajnim agencijama, institucijama i međunarodnim organizacijama. U ovom slučaju, predmet saradnje može biti razmjena podataka, zajedničko obavljanje aktivnosti iz njenog djelokruga i uspostavljanje tehničke i obrazovne saradnje. Kako neregularne migracije imaju međunarodni karakter, jasno je koliko navedena zakonska odredba može biti od pomoći u borbi protiv bezbjednosnih aspekata neregularnih migracija.

Dobar primjer saradnje domaćih i međunarodnih institucija i agencija se u konkretnom slučaju odnosi na saradnju: Službe za poslove sa strancima, MUP-a Kantona Sarajevo i OSA/OBA BiH, nailazimo na službenoj web stranici Službe za poslove sa strancima. S tim u vezi, u oktobru 2020.godine policijska akcija provedena na području sarajevske opštine Stari Grad gdje je lociran je i proveden državljanin Iraka za kojeg je utvrđeno da, zbog svoje povezanosti sa organizovanim kriminalom, predstavlja prijetnju javnom redu i bezbjednosti Bosne i Hercegovine, te mu je izrečena mjera protjerivanja i stavljanja pod nadzor u imigracioni centar do protjerivanja. Naime, u pitanju je bilo lice koje je jedno od vodećih organizatora u lancu međunarodnog krijumčarenja migranta na zapadnobalkanskoj ruti. Takođe, prilikom provođenja zajedničke akcije, locirano je i privedeno 14 neregularnih migranta zbog svoje povezanosti sa gore poemnutim licem, te im je izrečena mjera protjerivanja i stavljanja pod nadzor u Imigracioni centar.¹⁵

¹⁵ Zajednička akcija službe za poslove sa strancima, MUP KS i OSA BiH, Služba za poslove sa strancima, 03.10.2020.g., <http://sps.gov.ba/uncategorized/zajednicka-akcija-sluzbe-za-poslove-sa-strancima-mup-ks-i-osa-bih/>, pristupljeno 13.09.2021.godine

4. SMJEŠTAJNI KAPACITETI ZA NEREGULARNE MIGRANTE U BIH

Politika EU prema neregularnim migracijama usmjerena je na sprečavanje i smanjenje neregularnih migracija sprečavanjem ulaska u prostor EU. Takva politika, rezultirala je pojačanim nadzorom granice od strane vlasti Republike Hrvatske, što je imalo za posljedicu produženo zadržavanje većeg broja migranata na širem području Bosne i Hercegovine i otvaranja dodatnih smještajnih kapaciteta u sjeveroistočnom dijelu BiH (Unsko – sanski kanton) koji graniči sa R Hrvatskom.

Na državnom teritoriju Bosne i Hercegovine uspostavljeno je ukupno 8 privremenih prihvatnih centara za smještaj i zbrinjavanje tražitelja azila i nezakonitih migranata. Na području Unsko-sanskog kantona uspostavljeni su „Miral“, „Borići“, „Sedra“ i šatorski kamp „Lipa“. U Miralu i Lipi su smješteni migranti samci, dok su u Borićima i Sedri smještene porodice i maloljetnici bez pratnje. U Kantonu Sarajevo su uspostavljeni „Ušivak“ u kojem su smještene porodice i maloljetnici bez pratnje i „Blažuj“ u kojem su smješteni migranti samci, te Azilantski centar „Delijaš“ koji je pod upravom Sektora za azil, dok je na području Hercegovačkoneretvanskog kantona Readmisioni centar „Salakovac“ koji je u vlasništvu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH prenamijenjen za smještaj porodica koje su tražiloci azila.

Kako tema ovog magistarskog rada ne obuhvata humanitarni aspekt neregularnih migracija, nećemo šire obrazlagati podatke i saznanja u vezi sa migrantskim centrima.

5. KARAKTERISTIKE MIGRANTSKE KRIZE NOVIJEG DOBA

Kako migrantska kriza koja je zadesila BiH nije jedinstven slučaj u Evropi, te smatramo da je preusmjeravanje balkanske rute preko BiH vještačko i ima političku pozadinu, a što smo naveli i u sistemu hipoteza, u ovom poglavlju ćemo pokušati pokazati kako su migrantska kriza u EU implicirala migrantsku krizu u BiH.

a. Karakteristike migrantske krize u Evropskoj uniji

Iako je u velikom valu migranata u 21.stoljeću bilo onih koji su bježali zbog rata iz Sirije, Pakistana, Alžira, Maroka, Indije, Bangladeša, Irana i Alžira, najviše je bilo onih koji su se na kretanje odlučili iz ekonomskih razloga – ekonomski migranti. Dok su izbjeglice primorane da napuste matične države, ekonomski migranti imaju mogućnost izbora prilikom želje da migriraju. Ekonomski migranti smatraju da će u nekoj drugoj zemlji, najčešće zemljama EU, imati bolje mogućnosti za zaposlenjem, te da će im se njihov rad adekvatno platiti. Ne treba zanemariti i osjećaj slobode i sigurnosti koji se gaji u EU, te kolektivno prihvatanje politike priznavanja prava na neprotjerivanje i prava na azil.

Ali kako postupati sa pojedinim izbjeglicama i migrantima koji žele zloupotrijebiti evropske slobode tako što će se nesmetano, bez graničnih kontrola, kretati unutar EU s ciljem obavljanja bezbjednosno interesantnih aktivnosti? S obzirom da se glavna hipoteza ovog magistarskog rada odnosi na povećanje stepena bezbjednosne prijetnje koje sa sobom nose neregularne migracije, pažnju ćemo posvetiti neregularnim migrantima koji bježe od krivične odgovornosti i/ili se bave kriminalnim aktivnostima, te onima koji su bili u vezi ili su još uvijek sa terorističkim aktivnostima ili licima koji ih čine. Dok neregularni migranti koji mjesto boravišta mijenjaju radi evropskih sloboda i boljih uslova za život, ovi drugi evropske slobode zloupotrebljavaju u svrhu olakšanog obavljanja bezbjednosno interesantnih aktivnosti. Poseban problem predstavlja i to što bezbjednosno interesantni migranti u nezakonite aktivnosti „uvlače“ i one migrante koji su prisiljeni da se bave nezakonitim aktivnostima zloupotrebljavajući njihovu potrebu za stjecanjem novčanih prihoda radi osiguranja daljeg kretanje prema željenim destinacijama.

U ovom magistarskom radu, nećemo se baviti humanim razlozima migracija ali ćemo se zbog boljeg razumjevanja povezanosti neregularnih migracija sa bezbjednosnim prijetnjama, osvrnuti na trendove migracija u svijetu, a naročito prema EU jer povećanjem broja migranata koji se kreću neregularno, povećava se i stepen bezbjednosnih prijetnji. Iako migracije mogu biti pozitivne jer se pojavljuju zbog potrebe za boljim životom s jedne strane i potrebe za pristizanjem nove radne snage, s druge strane, smatramo da je potrebno praviti i analize negativnosti koje one sa sobom nose i u zemljama polazišta, a najviše u zemljama odredišta.

Suživot se može graditi na temeljima prihvatanja i od strane stanovnika zemlje u koje migranti dolaze, ali i od strane migranata koji se žele asimilirati i prihvatiti pravila te zemlje.

Ali šta se dešava ukoliko neko od pomenute dvije kategorije ljudi ne želi suživot? Odgovor je gotovo uvijek u izazivanju nereda koji mogu prerasti u terorističke akte, a počinioci istih mogu biti migranti i/ili stanovnicima zemlje u koju migranti dolaze. Poznat je teroristički akt kojeg je 2016.godine počinio iranski državljanin u trgovačkom centru „Olympia“ u Minhenu kada je 9 lica ubijeno, a 21 lice ranjeno, nakon čega se počinitelj ubio.¹⁶ Iako razlozi nisu javno obznanjeni, vidljivo je da je počinitelj lice iz migrantske populacije koje je tek postalo punoljetno. S druge strane, ilustrativan je primjer stravičnog terorističkog akta počinjenog 22.jula 2011.godine u Oslu od strane norveškog državljanina, Anders Bering Brejvik, koji je tada imao 32 godine. Tom prilikom, poginulo je 76 lica dok je 93 ranjeno. Brejvik je bio kršćanin koji je putem društvenih mreža na internetu iznosio izvjesne političke stavove koji naginju ka desnici i antimuslimanskim pogledima. Brejvik je u svoju odbranu izjavljivao kako je on predstavnik norveškog otpora, te je naveo stav po kojem Norveška treba biti etnički čista.

Ono što je bitno istaći za ovaj magistarski rad, jeste i to što je Brejvik kritikovao i norvešku imigracionu politiku¹⁷, a za sebe je govorio on nije neki konfuzni fanatik, nego „višegodišnjom indoktrinacijom izdresirani desničar“, istrenirani „vitez koji se bori za evropske vrijednosti“.¹⁸ Zbog počinjenog terorističkog akta, Anders Bering Brejvik je osuđen na izdržavanje zatvorske kazne u trajanju od 21 godinu.

¹⁶ Devet poginulih u trgovačkom centru, napadač se ubio, Radio Slobodna Evropa, 22.07. 2016.g., Minhen: <https://www.slobodnaevropa.org/a/minhen-pucnjava-u-trgovackom-centru-olympia/27874215.html>, pristupljeno 20.09.2021.godine

¹⁷ Masakr u Norveškoj, Vreme, 22.107.2011 , <https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1002498>, pristupljeno 20.09.2021.godine;

¹⁸ Breivikov patriotski akt, Novosti, 04.09.2012.godine <https://arhiva.portalnovosti.com/2012/09/breivikov-patriotki-akt/>, pristupljeno 25.09.2021.godine;

Unutar EU ne postoji jasan stav o rješavanju problema nelegalnih migracija. „U međuvremenu se smatra malo vjerojatnim da će europsko rješenje stići brzo. Zemlje EU-a godinama se bore kako bi pronašle zajednički kurs u vezi s izbjegličkom politikom. Zbog otpora zemalja poput Poljske i Mađarske, još uvijek ne postoji sustav za pravednu raspodjelu izbjeglica unutar EU-a.“¹⁹. Veliki migrantski val u 21.vijeku je na površinu izvukao sve nedostatke zajedničke politike azila u EU. Zbog nepoštivanja Dablinskog sporazuma koji podrazumjeva podnošenje zahtjeva za azil u prvoj zemlji EU u koju su izbjeglice došle, bilo je pokušaja da se ravnomjerno raspodjele zahtjevi za azil među državama EU. S ciljem efikasnog odgovora na izbjegličku krizu 2015.g., Komisija EU je 2016.godine predstavila prijedloge za reformu Zajedničkog sistema azila i reformu Dablinskog sistema radi bolje raspodjele zahtjeva za azil među državama EU. Takođe, Komisija je 2016.godine predložila prilagođavanje Odredbi o Shengenu koje je podrazumijevalo zamjenu unutrašnjih kontrola sa pojačanim policijskim kontrolama, dok je 2017.godine predvidila jačanje FRONTEX-a. Međutim, kako su migranti pristizali u sve većem broju, pomenute aktivnosti EU nisu urodile plodom. Naprotiv, pojedine zemlje članice EU su počele potpuno zatvarati svoje granice. „ Mezzadra i Neilson (2013.)upozoravaju na to kako je funkcija upravljanja migracijama postala jedna od najvažnijih funkcija suvremenih političkih granica. Pri tome granice ne smijemo shvaćati kao čvrsti zid koji jasno odvaja teritorijalne jedinice, nego kao membranu koja ne postavlja oštru liniju razdvajanja između, unutar i van teritorija određenih država“²⁰

Danas je na evropskoj sceni restriktivna politika koja krši pravila gostoprimstva Evrope kroz ograničavanja prava na slobodu kretanja migranata preko pojedinih državnih granica (*ograde, bodljikave žice, policijski koridori i dr.*) i u unutrašnjosti pojedinih država (*prekomjerna upotreba sile*) pravo na izbor mjesta stanovanja (*zabrana dobijanja azilantskog statusa, državljanstva*). Najbolji primjer za navedeno je politika Mađarske i Slovenije koje su na svojim granicama podigli žičane ograde. Dok je Mađarska takvo ponašanje pravdala prekoračenjem broja migranta koje može primiti, Slovenija je kao razlog navela očuvanje nacionalne bezbjednosti.

¹⁹ Božićna rasprava o migrantima, DW, 25.12.2019.godine, <https://www.dw.com/hr/njemačka-i-božićna-rasprava-o-migrantima/a-51792009>; pristupljeno 25.09.2021.godine

²⁰ Učakar, T. (2019.) *Migracijska politika EU- Nove artikulacije isključivanja u 21.stoljeću, Granice i kontrola* sranica, str.42 – 44,

Tokom 2021.godine, Litvanija kao članica EU se našla na meti velikog priliva migranata, većinom iz Iraka, koji su u tu zemlju pokušavali ući iz Bjelorusije, te ih vraća u Bjelorusiju zbog čega Bjelorusija pojačava kontrolu granice sa Litvanijom, ali i „gura“ migrante prema Poljskoj. Rezultat takve bjeloruske politike je nova žičana ograda koju je Poljska digla na granici sa Bjelorusijom, te udvostručavanje broja vojnika s ciljem zaustavljanja migranata koje Minsk šalje u EU. Bjeloruske vlasti su početkom novembra 2021.godine okrivljene od strane EU kako potiču više stotina migranta da probiju granicu u vidu žice koju je Poljska digla na granici sa Bjelorusijom. Evropska unija je ovakvo ponašanje Bjelorusije nazvala hibridnim ratovanjem u znak osвете za sankcije koje su nametnute Minsku zbog kršenja ljudski²¹

Iako je u Berlinu je 09.11.1989.godine je srušen zid koji je dijelio zapadnu Evropu od istočnog bloka s ciljem ujedinjenja Evropljana, danas se žičanim ogradama unutar Evropske unije ponovo prave podjele. Ovakav stav država koje „dižu zidove“ na svojoj granici je recipročan povećanju agonije neregularnih migranata na čemu profitiraju organizovane kriminalne grupe koje im u tom stanju nude krijumčarenje. Mišljenje o potrebi zaštite teritorije zidom, žicom, puškom ili bilo kojom drugom vrstom zabrane slobodnog kretanja ovisi o strani na kojoj se onaj koji daje mišljenje nalazi. *„I tako, globalizacija nije ukinula granice: ona ih preobražva, premješta, razdvaja jedne od drugih- neke ekonomske aktivnosti, na primjer, više nemaju isti opseg kao političke aktivnosti i komunikacije. Ona ih umnožava i proširuje, istovremeno ih čineći krhkim i nesigurnijim. A dovodi i do njihovog nestanka pod zidovima. Obiljem zidova i rasprostiranjem modela zida preinačava se problematika granice u svremenom svijetu. Zato što zid, a sa njim i relativne ideologije- čiji je cilj da se omete prelazak granica, svih vrsta granica- imaju paradoksalan učinak: granici oduzimaju njen relacioni aspekt, čineći drugog nevidljivim, a u isto vrijeme produžavanju vremena i prostora granice, a time i života u međuprostoru, na pragu, u liminarnosti.“*²²

U EU postoje i optimistični pogledi na migrantsku krizu. Jedan takav gaji Ivan Krastev koji je mišljenja da krize spajaju stanovnike Evropskog kontinenta: *„U stvarnosti su različite krize Unije, više nego i jedna od briselskih „kohezijskih politika“, pridonijele osjećaju da smo mi,*

²¹ Poland warns of further large migrant clashes on Belarus border, REUTERS, 09.11.2021.godine, <https://www.reuters.com/world/europe/poland-fears-major-incident-migrants-belarus-head-border-2021-11-08/>, pristupljeno 30.09.2021.godine;

²² Ažije Mišel, 2019., *Nove seobe naroda, novi kosmopolitizam*, Beograd: Biblioteka XX vek, str.97;

Europljani, dio iste političke zajednice.“²³ U praksi, optimističan pogled na migrantsku krizu imaju Njemačka koja gaji politiku „otvorenih vrata“ kako bi podmladila naciju, te Švedska u kojoj je bio zabilježen veliki priliv migranata. Veliki priliv migranata ima i Italija ali zbog dvostruke uloge koja se jednim dijelom ogleda u odabiru te zemlje kao željene destinacije, ali i zato što ta zemlja predstavlja svojevrsnu raskrnicu na kojoj organizovane kriminalne mreže raspoređuju migrante prema željenim destinacijama u EU.

Moguće je da se zbog neuspjeha u dogovorima oko pravilne raspodjele migranta između zemalja članica EU nije proslavio ni pokušaj dogovora između EU i Turske u kojoj se zadržava najveći broj migranta, naročito iz Sirije. Iako su EU i Turska pokušale uspostaviti dobar odnos kroz potpisivanje Sporazuma o readmisiji migranta, danas se smatra da je to „tamna mrlja“ politike EU o ljudskim pravima.²⁴

U početku se uspostavljeni mehanizam činio jednostavan i podrazumijevao je više koraka. Prvi korak je bio da grčke vlasti provjere da li migranti koji dolaze u Grčku imaju pravo na azil. Oni za koje se utvrdi da ga nemaju, bili bi vraćeni natrag u Tursku. Zauzvrat, EU je trebala preuzeti isti broj tražitelja azila iz grčkih kampova i rasporediti ih po različitim zemljama članicama EU, te platiti oko 6 milijardi eura za zbrinjavanje oko 4 miliona sirijskih izbjeglica koje već žive u Turskoj. Pored toga, EU je obećala bezvizni režim za turske državljane i novi carinski sporazum sa određenim olakšicama. Međutim, Sporazum o readmisiji migranata nije urodio dobrim plodovima. Bez obzira na novac koji je uplaćivan od strane EU, upravljanje migrantskom krizom prepušteno je Grčkoj. Takođe, Turska se žalila jer je smatrala da EU ne uplaćuje dovoljno novca, te da ne poštuje obećano po pitanju olakšavanja viznog i carinskog režima između EU i Turske. S druge strane EU je kritikovala Tursku zbog antidemokratske politike i kršenja ljudskih prava migranata u toj zemlji. Taša Učakar slikovito prikazuje ponašanje EU kada je u pitanju migrantska kriza novijeg doba i odnos EU prema zemljama koje nisu članice EU, a nalaze se na ruti kretanja: *„EU se dakle u odnosima s trećim državama služi politikom „mrkve i batine“, pri čemu svoju razvojnu pomoć, ali i trgovačke i gospodarske odnose uvjetuje zajedničkim upravljanjem*

²³ Krastev, I., 2019, *Što nakon Europe? Moždagrađ-promišljanja o krhkosti i otpornosti Europe.*, Zagreb: TIM press., Str. 145;

²⁴ Pet godina od sporazuma EU i Turske: Samo što dalje od EU, DW, 18.03.2021.g. <https://www.dw.com/bs/pet-godina-od-sporazuma-eu-i-turske-samo-%C5%A1to-dalje-od-eu/a-56907174>, pristupljeno 02.10.2021.godine;

migracijom.“²⁵ Rezultati opisanih dogovora nisu nimalo optimistični i suprotno od onoga što su predvidjeli, ogledaju u prenapučenosti Grčke migrantima, loših uslova života migranta u Turskoj, neosjetljivosti država članica EU za prijem migranta i dr. Takođe, policijski službenici pojedinih zemalja koje se nalaze na ruti primjenjuju fizičko nasilje nad migrantima. Svjetski mediji su često izvještavali o prekomjernoj sili koju upotrebljava policija R Hrvatske kako bi migrante nelegalno vratila u zemlju iz koje su došli u R Hrvatsku, a to je BiH. Medijskim nastupima na švicarskoj televiziji, politički predstavnici R Hrvatske su priznali da takve prakse postoje uz opravdanje da R Hrvatska tako čuva granice EU, te da time pokazuje spremnost da postane dio Šengenskog prostora. Iako EU deklarativno ne podržava prekomjernu upotrebu sile, ona ne poduzima konkretne korake ni da je zaustavi. Na to ukazuje i izvještaj Međunarodne organizacija za zaštitu ljudskih prava „Amnesty International“ koja je kritikovala „zatvaranje očiju“ od strane EU na povredu ljudskih prava na hrvatskoj granici.²⁶

S druge strane, želja migranta - čovjeka za boljim životom ne jenjava. Patrick Kingslej u svojoj knjizi „Nova odiseja- priča o europskoj izbjegličkoj krizi“ na slikovit način opisuje jezive prepreke s kojima se suočavaju migranti koji i pored toga ne odustaju od svojih namjera: *„Dolaze do drugog broda, većeg, a potom trećeg, još većeg. U svakom novom plovilu krijumčari ih prebacuju preko boka poput vreće krumpira. Sad imaju malo više mjesta, no mokri su. Morali su gaziti valove da dođu do čamca, a drugi je brod bio pun vode. Odjeća im je posve mokra, drhture. Osjećaju poriv za povraćanjem. Osoba do njega stiješnjen slijeva isprovraćala se po cijelom Hashemu. Hashem je „uslugu“ proslijedio dalje bljujući na osobu sa svoje desne strane. Podigao je pogled i shvatio da je tako kod svih; svima je odjeća bila sljepljena bljuvotinama drugih ljudi. svako od njih platio je više od 2000 dolara da se izbljuje po drugim izbjeglicama. „ovo je zabava sa povraćanjem“, pomislio je Hashem.“²⁷*

I baš kao u internet igricama, gdje glavni likovi moraju da se bore sa novim preprekama, tako je nejednaka politika EU u upravljanju migracijama gdje migranti još uvijek imaju „otvorena

²⁵ Učakar, T. (2017.) Migracijska politika EU- Nove artikulacije isključivanja u 21.stoljeću., Sandorf i Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana, str. 56-57,

²⁶ Hrvatski Push-Back uz malo nasilja, DW, 13.07.2019.godine , <https://www.dw.com/bs/hrvatski-push-back-uz-malo-nasilja/a-49578242>, pristupljeno 10.10.2021.godine

²⁷ Kingsley, P., 2016., *Nova Odiseja. Priča o Europskoj izbjegličkoj krizi. Prolog*, Zagreb: Tisak Feroproms, str. 18-25;

vrata“ pojedinih zemalja, a na putu do njih nailaze na razne prepreke, nije dovela do smanjenja broja migranta, niti do njihovog onesposobljavanja, nego su oni samo ojačani našli novi put koji je podrazumijevao prolazak kroz Bosnu i Hercegovinu. *„Svakom tom očaničkom šemom političari su opetovano ignorirali stvarnu situaciju- posebno da će, bez obzira na to iskazali im oni dobrodošlicu ili ne, ljudi nastaviti pristizati.“*²⁸

Izdvojili smo kratku izjavu migranta iz koje je lako shvatiti zašto migranti više vjeruju „nemirnom“ moru nego zemljama porijekla i kako su nezaustavljivi u pokušaju pronalaska boljeg života. *„Dopustite da vam nešto kažem“, objašnjava jednog popodneva tridesetpetogodišnji Sirijac u gradu koji se nalazi nedaleko od Kaira sa zapadne strane. „Čak i da postoji (europska) odluka da se brodove sa migrantima potapa, i dalje bi bilo ljudi koji idu brodom jer se već ionako smatraju mrtvima. Upravo sada Sirijci se smatraju mrtvima. Možda ne fizički, ali psihološki i društveno (Sirijac) je uništeno ljudsko biće koje je došlo do točke kada umire. Stoga ne mislim da bi ljudi promijenili odluku da idu, čak i da odluče bombardirati brodove sa migrantima.“*²⁹

Bosna i Hercegovina iako nije željena destinacija, a i put preko nje do EU je znatno duži, postala je tranzitna destinacija u kojoj se migrant često i duže zadržavaju jer je to posljednja destinacija pred ulazak u EU. Nakon toga, EU je situaciju u kojoj se nalaze neregularni migranti u BiH ocijenila neprihvatljivom, te su obećali donirati dodatni novac od 3,5 miliona eura. *A šta je sa spremnošću EU da prihvati te ljude?* Rješenje bi možda bilo jedino u jedinstvenoj odluci EU da obezbjedi načine legalnog pristizanja migranata i pružanja pomoći za početak „boljeg života“. Međutim, to je, nakon opisane situacije u EU, utopistička ideja.

²⁸ Ibid;

²⁹ Ibid, str. 132;

b. Karakteristike migrantske krize u Bosni i Hercegovini

Iz prethodnog je vidljivo da pokušaji dogovora između Komisije EU, zemalja članica EU i trećih zemalja (Turska) na suzbijanju nepravilnog useljavanja migranata u zemlje zapadne Evrope nisu dali željene rezultate. „Zbog otpora zemalja poput Poljske i Mađarske, još uvijek ne postoji sistem za pravednu raspodjelu izbjeglica unutar EU-a.“³⁰

Migranti koji nezakonito prelaze granice iz Turske u Grčku i Bugarsku i dalje smatraju zemlje Zapadnog Balkana samo tranzitnim područjem prema krajnjim odredištima – zapadnoevropskim zemljama. Međutim, tokom 2017. godine zbog preduzetih restriktivnih mjera od strane pojedinih zemalja na ruti, uočen je rast pritiska migranata na južnim granicama regiona u smjeru Makedonija – Grčka, što predstavlja obrnuti smjer kretanja u odnosu na tok Zapadno-balkanske rute. Interesantno je što većina migranata nakon ulaska u Albaniju, pa i u Crnu Goru podnosi zahtjev za azil kako bi dobili mogućnost slobodnog kretanja unutar tih država, izbjegli prekršajnu odgovornost, ali i dobili mogućnosti slobodnog kretanja, nakon čega se upućuju prema granicama sa Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom. Državljanstva migranata do kojih se dolazi kontrolama Granične policije BiH i obrazac povećanja ukazuju na to da migranti prate *pod-rutu Grčka –Albanija – Crna Gora – Bosna i Hercegovina*.³¹ Baš kao i sve zemlje tranzita koje nisu krive niti za uzrok problema zbog kojih se migranti masovno kreću, niti su željene destinacija, Bosna i Hercegovina je doživjela najveći stepen krize koji je počeo u prvoj polovini 2018.godine.

Evropska unija od BiH očekuje da migrantima obezbijedi siguran smještaj dostojan čovjeka, te da sprečava ulazak migranata u EU, tačnije R Hrvatsku s kojom BiH graniči, dok je istočna granica preko koje migranti iz R Srbije i Crne Gore ulaze u BiH nedovoljno zaštićena. Međutim, problem nedovoljne zaštićenosti istočne granice može se pripisati najblaže rečeno konfuznoj političkoj situaciji u zemlji, a ne nedostatku interesa ili pomoći od strane EU jer je njoj u interesu da se migranti što duže zadrže u BiH. Spomenuta politička situacija implicira i činjenicu da su svi migrantski centri smješteni na području jednog entiteta BiH, a to Federacija BiH, dok je Republika Srpska odbila prihvatiti svoj dio tereta u rješavanju migrantske krize u Bosni i Hercegovini. Od početka migrantske krize u BiH, ovim pitanjem se najviše bavi Unsko sanski kanton u kojem se nalazi najveći broj nelegalnih migranata, a

³⁰ Božićna rasprava o migrantima, DW, 25.12.2019.godine, <https://www.dw.com/hr/njemačka-i-božićna-rasprava-o-migrantima/a-51792009>, pristupljeno 12.10.2021.godine;

³¹ Pogledati kartu 1 na str.11.

zbog blizine granice sa Republikom Hrvatskom. Upravo se u tom kantonu nalazi najviše migrantskih centara („Miral“ u Velikoj Kladuši, „Sedra“ kod Cazina, „Borići“ u Bihaću, „Lipa“ u okolini Bihaća). Ranije su se u ovom kantonu, migranti smještali u privremeni migrantski centar „Bira“ u Bihaću i apsolutno neuslovan lokalitet „Vučjak“ u okolini Bihaća, ali trenutno su oba mjesta zatvorena. Svi migrantski centri u Unsko sanskom kantonu su otvorenog tipa, te ih kontroliše i financira IOM. U okolini Sarajeva imamo dva migrantska centra (Ušivak i Blažuj), dok je u Istočnom Sarajevu smješten Imigracioni centar Službe za poslove sa strancima BiH zatvorenog tipa u koji se smještaju sigurnosno interesantni migranti.

Prema izjavama gotovo svih migranata koje su javno eksploatisane, oni ne vide BiH kao zemlju u koju su željeli doći. Obično svoje mišljenje ne mijenjaju u periodu koji su proveli boraveći BiH, pa samim tim žele što prije doći do željenih destinacija pri tome ne birajući načine, pa i onda kada isti podrazumijeva pomoć međunarodnih organizovanih kriminalnih grupa za krijumčarenje ljudi. U tom kontekstu, nameće se prvo pitanje: *Da li BiH smije kršiti osnovna prava i ljudske slobode zadržavajući migrante na svojoj teritoriji ukoliko oni ne žele biti tu?*

Vidljivo je da je u BiH ionako složena politička situacija doživjela potpuni debakl na primjeru upravljanja migrantskom krizom. Inače, ta ista politička situacija dovela je do toga da iz godine u godinu, sve više mladih ljudi legalno migrira iz Bosne i Hercegovine.

Drugo pitanje se, iako se nakon opisane nezavidne situacije u državi čini utopističko, realno nameće: *Da li BiH ima potrebu i snagu da izrazi interes za zadržavanjem obrazovanih i kvalifikovanih migranata, te da li uopšte ima uslove za to ukoliko bi pojedini od njih izražavali interes za ostanak u njoj?* Smatramo da bi odgovor na oba pitanja, i da se zaista neko bavi tim problemom, bio negativan.

c. Statistički podaci o neregularnim migrantima u BiH

Iako je zabilježeno pojačano kretanje migranta kroz BiH od zadnjeg kvartala 2017.godine, migrantska kriza u Bosni i Hercegovini počela je u prvoj polovini 2018.godine. Riječ je o migrantima iz zemalja visokog migracionog rizika, koji kontinuirano u grupama nastoje koristiti teritoriju BiH kao tranzitno područje na putu prema zemljama EU.

Na povećan broj nelegalnih prelazaka državne granice BiH uticaja je imalo i formiranje azilantskih i prihvatnih centara u Srbiji i Crnoj Gori koji se nalaze uz međudržavnu granicu sa BiH. Navedeno opisuju statistički podaci preuzeti iz Migracijskog profila BiH za

2020.godinu³²,. Riječ je o broju evidentiranih nezakonitih ulazaka migranta u BiH tokom 2018.godine kada je taj broj iznosio 23.902 migranta sa tendencijom rasta u 2019. godine i prva tri mjeseca 2020.godine. Pandemija virusa COVID-19, odnosno mjere koje su provodile tranzitne države na istočnomediteranskoj i zapadnobalkanskoj ruti usporile su kretanje migranata na ovim rutama u periodu u martu i aprilu. Od juna 2020. godine, zapadnobalkanska ruta postaje ponovno aktivna. Nakon tromjesečnog *lockdown razdoblja*, u junu, julu, augustu i septembru 2020. godine zabilježeno je povećanje broja neregularnih migranata prijavljenih u BiH. U najvećoj mjeri se radilo o mješovitim grupama migranata a što ćemo prikazati tabelarno:

	Državljanstvo	2018. g.	2019. g.	2020. g.
1	<i>Pakistan</i>	7.770	9.806	3.879
2	<i>Afganistan</i>	2.780	4.111	4.553
3	<i>Iran</i>	3.663	1.176	625
4	<i>Sirija</i>	3.017	2.134	220
5	<i>Irak</i>	2.184	2.470	675
6	<i>Bangladeš</i>	452	2.125	2.740
7	<i>Maroko</i>	211	2.221	1.460
8	<i>Alžir</i>	477	1601	362
9	<i>Libija</i>	879	354	153
10	<i>Palestina</i>	752	361	80
11	<i>Egipat</i>	36	817	332
12	<i>Indija</i>	416	461	121
13	<i>Turska</i>	189	406	255
14	<i>Eritreja</i>	112	246	119
15	<i>Tunis</i>	104	224	59
16	<i>Srbija</i>	94	89	100
17	<i>Nepal</i>	59	122	101
18	<i>Jemen</i>	165	76	49
19	<i>Sudan</i>	21	21	25
20	<i>Kamerun</i>	16	5	24
31	<i>Ostale države</i>	504	476	251
	UKUPNO	23.902	29.302	16.190

Tabela 1: Ukupan broj evidentiranih neregularnih migranta po državljanstvima

³² Migracioni profil BiH za 2020.godinu, Ministarstvo bezbjednosti BiH, maj 2021.godine, str. 78. i 79., <http://www.msb.gov.ba/PDF/210620211.pdf>, pristupljeno 12.10.2021.godine;

Kao i u prethodnom periodu, i dalje se u najvećoj mjeri radilo o migrantima iz zemalja visokog migracionog rizika, koji prema njihovim izjavama nastoje koristiti teritoriju BiH, kao tranzitno područje na putu prema zemljama EU.

Pokazatelj prema kojima je BiH samo tranzitna destinacija ogleda se u razlici između broja izraženih namjera za azil i podnesenih zahtjeva za azil. Tako se 2018.godine, ta razlika mogla vidjeti između 22.499 izraženih namjera za azil naspram 1.567 podnesenih zahtjeva, zatim 2019. omjer je bio 27.769 naspram 784, te 2020.godine 15.170 naspram 244, a sve u korist izraženih namjera za azil.³³

U periodu od 2018.godine koja se smatra početkom migrantske krize u BiH, pa do kraja 2020.godine, najviše je bilo stranih državljana Pakistana, Afganistana, Irana, Sirije, Iraka, potom Bangladešam Maroka, Alžira, Libije i drugih. Međutim, postoje i oni neregularni migranti koji prođu kroz BiH, a nisu nisu evidentirani od strane institucija BiH, pa je stvarni broj istih vjerovatno mnogo veći.

³³ Podaci preuzeti iz Migracionog profila BiH za 2020.godinu, Ministarstvo bezbjednosti BiH, maj 2021.godine, <http://www.msb.gov.ba/PDF/210620211.pdf>, pristupljeno 12.10.2021.godine;

6. NEREGULARNE MIGRACIJE KAO BEZBJEDNOSNA PRIJETNJA STUDIJA SLUČAJA BIH

Na početku obrazlaganja zbog čega neregularne migracije u BiH predstavljaju bezbjednosnu prijetnju, cijenimo potrebnim definisati pojam *bezbjednosna prijetnja/ sigurnosna prijetnja*. *Bezbjednosna prijetnja* predstavlja sve one procese i opasnosti koje u sebi nose veliki potencijal za ugrožavanje bezbjednosti na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom intervalu. Za razliku od bezbjednosnog izazova i rizika, bezbjednosna prijetnja predstavlja najjasniji i najneposredniji oblik ugrožavanja društva i države.

Kako ističu *Tatalović i Bilandžić*, prijetnju bezbjednosti ne predstavlja samo rat i ista se ne tiče isključivo pitanja opstanka na životu u odnosu na vanjskog neprijatelja, već prijetnje sigurnosti mogu dolaziti od različitih prirodnih i društvenih pojava, te mogu ugrožavati države, skupine, ali i pojedince. Bezbjednosne prijetnje su postale sastavni dio ljudskog okruženja i odnose se na „*pojave, procesi, materije i određena živa bića koja svojim postojanjem ugrožavaju ljude, društvene poretke, materijalna dobra i ekološke sustave*“³⁴

Mirsad D. Abazović kao bezbjednosne prijetnje navodi „*globalni organizirani kriminal; bolesti; ekološke prijetnje; globalno zagrijavanje; širenje i kontrola oružja za masovno uništenje; terorizam; energetska sigurnost; tiranija; ideološke sekte i tajna društva.*“³⁵

U Bezbjednosnoj politici BiH (2006)³⁶, Strategiji unutrašnje bezbjednosti EU (2015-2020)³⁷ i Zakona o OSA/OBA BiH³⁸ kao bezbjednosne prijetnje spominju se: *međunarodni terorizam, organizovani kriminal, proliferacija oružja, te nelegalna trgovina raznim tehnologijama, narkoticima i ljudima.*

³⁴ Tatalović, S. i Bilandžić, M. (2005), *Osnove nacionalne sigurnosti*, Zagreb, ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske, str 16;

³⁵ Abazović, M., (2002), *Državna bezbjednost – Uvod i temeljni pojmovi*, Sigurnosne prijetnje, Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, Fakultet kriminalističkih nauka, str. 52 – 57;

³⁶ Sigurnosna politika BiH, Predsjedništvo BiH, februar 2006.g., http://www.mod.gov.ba/slike2014/02.28.20_1_Sigurnosna%20politika%20BiH.pdf, pristupljeno 20.10.2021.g.;

³⁷ Strategija EU za sigurnosnu uniju, EUR-lex, Europska komisija, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=LEGISSUM%3A4472345>, pristupljeno 20.10.2021.godine;

³⁸ Vidi poglavlje 3 pod d.;

Veliki broj neregularnih migranta koji se kreću i okolnosti u kojima se kreću putevima koji se ukrštaju sa putevima različitih vidova nezakonitih aktivnosti koje predstavljaju bezbjednosnu prijetnju, ukazuje na ozbiljne bezbjednosne implikacije neregularnih migracija koje obuhvataju ugroženost lične bezbjednosti migranata na dugim migracionim rutama do bezbjednosnih prijetnji za zemlje koje se nalaze na migrantskim rutama.

U odnosu na neregularne migracije, u dostupnoj literaturi, internet portalima i strategijama, nailazimo da se iste dovode u vezu sa bezbjednosnim izazovima, bezbjednosnim rizicima i bezbjednosnim prijetnjama za koje se često jasno ne razgraničava kad izazovi koje nose neregularne migracije postaju rizik, a kad rizik postaje prijetnja. Sva tri navedena pojma predstavljaju *ugrožavanje referentnog objekta* – država, čovjek (neregularni migrant i stanovnici određene države). Iako ne želimo ulaziti u dublju analizu pomenuta tri pojma, mišljenja smo da se isti trebaju razlikovati i gradirati u odnosu na stepen mogućnosti realizacije i posljedica koje mogu proizvesti, počev od bezbjednosnog izazova, preko bezbjednosnog rizika i u konačnici do bezbjednosne prijetnje.

Za razliku od zakonitih migracija koje podrazumjevaju dolazak migranata i izbjeglica putem redovnih graničnih prelaza, za novi migrantski val karakteristično je nezakonito kretanje mimo redovnih graničnih prelaza određene zemlje. Različite vrste okolnosti pod kojima se neregularne migracije odvijaju impliciraju pojačan stepen bezbjednosnih prijetnji koje sa sobom nose. Na osnovu dužine puta koju migrant treba nezakonito preći od početne do krajnje destinacije, jasno je da on na tom putu mora savladati niz prepreka koje se odnose na kretanje ili transport, moguće bolesti, saobraćajne nesreće, te mogućnosti da bude prevaren, pokraden, žrtva trgovine ljudima koja uključuje: radnu eksploataciju, seksualno iskorištavanje, uvučen u rane vidove organizovanog kriminala, te mu u najgorem slučaju može biti oduzet život. Sve ove opasnosti podrazumijevaju učešće migranta i nekih stanovnika država koje se nalaze na rutama kretanja migranta.

Da određeni broj neregularnih migranta zaista pojačava stepen nabrojanih bezbjednosnih prijetnji vidljivo je iz podataka o izrečenim mjerama zabrane za strance preuzetih iz Migracionih profila BiH za 2018., 2019. i 2020.godinu³⁹ koje ćemo prikazati tabelarno.

<i>Mjere</i>	<i>2018. g.</i>	<i>2019.g.</i>	<i>2020. g.</i>	<i>UKUPNO</i>
<i>Protjerivanje</i>	1.540	1.554	1.209	4.303
<i>Mjera stavljanja stranca pod nadzor u Imigracioni centar</i>	948	710	515	2.173
UKUPNO	2.488	2.264	1.724	6.476

Tabela 2 : Izrečene mjere prema strancima u periodu od 2018. – 2020. godine

Nakon što smo ukazali na bezbjednosno interesantne migrante koji prolaze kroz BiH, u narednom tekstu spomenut ćemo bezbjednosne prijetnje koje su povezane sa neregularnim migracijama i to trgovinu ljudima i organizovano krijumčarenje migranta, te poveznice između neregularnih migracija i korištenja krivotvorenih dokumenata i lažnih identiteta, nezakonite trgovine narkoticima i oružjem, te terorizma.

a. Državna granica i neregularne migracije

Bosna i Hercegovina ima površinu od 51.209 kvadratnih kilometara i geografski je smještena u zapadnom dijelu jugoistočne Evrope, na raskrsnici puteva između istoka i zapada i graniči s tri države: Republikom Hrvatskom, Republikom Srbijom i Crnom Gorom. Od 01.07.2013. godine od kada je Hrvatska pristupila u članstvo EU, čime BiH dijeli granicu s EU u dužini od 1.001 kilometar, institucije i agencije u BiH imaju mnogo značajniju, zahtjevniju i odgovorniju ulogu sa aspekta uspostavljanja efikasnije kontrole kretanja i boravka stranaca a posebno operativnog rada na sprečavanju neregularnih migracija prema EU, kako bi se na efikasan način moglo odgovoriti izazovu novih regionalnih tokova.

³⁹ Migracioni profil BiH za 2018., Ministarstvo bezbjednosti BiH, juni 2019.g., str. 9., <http://www.msb.gov.ba/PDF/010720191.pdf>, pristupljeno 20.10.2021.godine;

Migracioni profil BiH za 2019., Ministarstvo bezbjednosti BiH, juni 2020.g., str.9, <http://www.msb.gov.ba/PDF/220720201.pdf>, pristupljeno 20.10.2021.godine;

Migracioni profil BiH za 2020., Ministarstvo bezbjednosti BiH, juni 2021.g., str.9, <http://www.msb.gov.ba/PDF/210620211.pdf>, pristupljeno 20.10.2021.godine;

Prirodna konfiguracija granice BiH pogoduju migrantima za nezakoniti prelazak granice, dok s druge strane policiji otežava nadzor granice. Istočnu granicu sa *Crnom Gorom* karakteriše planinski reljef ispresjecan usjecima i kotlinama. Zahvaljujući prirodnim odlikama tog terena brojna su mjesta na kojima se granica može preći pješice ili motornim vozilom, a u isto vrijeme one otežavaju izvršavanje poslova nadzora granice, bilo da se radi o pokrivanju područja upotrebom tehničkih sredstava ili neposrednim nadzorom policijskih službenika. Isto tako, dio državne granice prema *Hrvatskoj*, ocijenjen je rizičnim u pogledu nelegalnih prelazaka, takođe zbog svojih prirodnih karakteristika, te je isti pogodan za nelegalne prelaskе pojedinica ili organizovanih grupa pješice ili motornim vozilom. Na ovom dijelu granice postoji i relativno gusta mreža naselja, a veze među stanovništvom jedne i druge države, uspostavljene prije povlačenja granične linije, uslovile su postojanje brojnih lokalnih komunikacija koje prelaze državnu granicu. Iste te nelegalne puteve su i ranije koristili stanovnici BiH i susjednih zemalja, a naročito iz pograničnih mjesta, za prekogranično krijumčarenje različitih vrsta roba, od hrane i visokotarifne robe do narkotika, nelegalnog oružja, ljudi i dr.. Sve navedene okolnosti (teren, prirodno okruženje, putne komunikacije, naseljenost, itd.) otežavaju adekvatan nadzor granice i kretanje stranaca od strane policijskih službenika Granične policije BiH.

Neregularni migranati po koji se kreću po dubini teritorije ukazuju na propustljivost granica, te ih iz tog razloga možemo ocijeniti da naprijed navedeni faktori „pogoduju“ za dalji tranzit neregularnih migracija na području Bosne i Hercegovine. Ako tome dodamo i nedavna nepovoljna dešavanja u Avganistanu kada su američke trupe napustile njegovu teritoriju, te ostavile slobodan prostor Talibanima od kojih mnogi Afganistanci bježe, za očekivati veći priliv neregularnih migranata porijeklom iz Afganistana.

b. Trgovina ljudima i organizovano krijumčarenje migranata

Definicije trgovine ljudima i krijumčarenja migranata mogu se pronaći u Protokolu Ujedinjenih naroda za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i djecom (Protokol protiv trgovine ljudima) i Protokolu Ujedinjenih naroda protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom (Protokol protiv krijumčarenja).

Prema članu 3(a) Protokola UN-a protiv trgovine ljudima, "*Trgovina ljudima predstavlja vrbovanje, prijevoz, premještanje, pružanje utočišta i prihvatanje osoba putem prijetnje upotrebe*

*sile ili upotrebe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlasti ili ugroženog položaja, ili davanja ili primanja novčanih sredstava da bi se dobio pristanak osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom u svrhu iskorištavanja. Iskorištavanje minimalno uključuje korištenje osoba u svrhe prostitucije ili druge oblike seksualnog iskorištavanja, prisilan rad ili usluge, ropstvo, postupke slične ropstvu ili dužničko ropstvo ili trgovinu organima.*⁴⁰

Protokol protiv krijumčarenja UN-a, Član 3(a) *“Krijumčarenje migranata” podrazumijeva posredovanje u svrhu izravnog ili neizravnog stjecanja finansijske ili druge materijalne koristi od nezakonitog ulaska osobe u državu stranu koje ta osoba nije državljanin ili u njoj nema trajno boravište.*⁴¹

Sad kad smo definisali šta znači trgovina ljudima, a šta krijumčarenje, bitno je napomenuti da se u praksi još uvijek teško prave razlike između pomenute dvije vrste aktivnosti ukoliko se iste odvijaju nad neregularnim migrantima jer su mnoge žrtve trgovine ljudima svoje kretanje započeli tako što su angažovali pojedinca ili organizovanu kriminalnu grupu da im pomognu uz finansijsku nadoknadu prilikom njihovog nezakonitog kretanja. Odnos između krijumčara i neregularnog migranta bi se trebao završiti onda kada migrant stigne na željenu destinaciju. Međutim, dešava se da migrant nije umogućnost isplatiti krijumčara, te je primoran da nastavi održavati odnos s istim kako bi mu na drugi način platio uslugu krijumčarenja. Upravo ova posljedna faza predstavlja konačni cilj trgovine ljudima (dužnički odnos, iznuda, upotreba sile, prisilan rad, prisilno činjenje krivičnih djela, prisilna prostitucija). Svako od nabrojanih načina trgovine ljudima predstavlja posebnu bezbjednosnu prijetnju i u konačnici može biti definisano kao posebno krivično djelo.

Za rast bezbjednosnih prijetnji od neregularnih migracija ključan je ljudski faktor. Motivacija kriminalnih grupa je proporcionalna riješenosti neregularnih migranata da se dokopaju svog cilja. Raznovrsnost načina izvršenja djela je pokazatelj spremnosti kriminalnih grupa da potpomognu nelegalan prelazak državne grnice i na taj način ostvare novčanu dobit. Modus

40 Trgovina Ljudima i krijumčarenje migranta- Smjernice za međunarodnu saradnju, , Ured Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal (UNODC), februar 2010.g., <https://www.unodc.org/documents/southeasterneurope/Guidelines-Bosnian.pdf>, pristupljeno 25.10.2021.godine;

⁴¹ ibid;

operandi ukazuje na visok stepen organizovanosti - krijumčari smještaju neregularne migrante u vikend objekte, organizuju straže, prate policijske patrole, transportuju lica plovilima, vozilima koji su često neuslovni, pješke i uz pomoć vodiča, provociraju saobraćajne prekršaje sa tzv. vozilima-mamcima kako bi pažnju policije skrenuli sa vozila u kojem se nalaze neregularni migranti.

Ukoliko posmatramo situaciju u Bosni i Hercegovini, može se reći da predugo zadržavanje migranta na području BiH zbog restriktivnih mjera koje poduzima R Hrvatska protiv njihovog ulaska u tu zemlju, ide u prilog krijumčarima migranata.

Ministarstvo bezbjednosti BiH, tačnije Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima, je prilikom prikupljanja i evidentiranja podataka od strane tužilaštava, službi za sprovođenje zakona, centara za socijalni rad te nevladinih organizacija, a koji su potrebni za sačinjavanje informacije o stanju trgovine ljudima u BiH utvrdilo da brojevi žrtava trgovine ljudima stranih državljana iznosili: 2 žrtve tokom 2017.g., 8 žrtava tokom 2018.g., 6 žrtava tokom 2019.g., 7 žrtava tokom 2020.g..⁴² Ovi brojevi se odnose samo na procesuirane slučajeve. Međutim, kako se sa žrtvama trgovine ljudima obično manipuliše „*iza zavjese*“ uz razne prijetnje koje proizvode strah kod istih zbog čega oni odbijaju prijaviti zlostavljače, uvjereni smo da je njihov broj mnogo veći.

Pored trgovine ljudima, jednu od najvećih bezbjednosnih prijetnji kad su u pitanju neregularne migracije, predstavlja organizovano krijumčarenje koje se obično odvija uz neuslovan transport. Uzećemo za primjer mediteransku rutu koja vrijedi za najopasniju, ali i rutu preko koje se najbrže stigne do Italije, gdje se samo u prvih 6 mjeseci 2021.godine udavilo 1.142 migranta, što je više od dva puta u odnosu na 2020.godinu kada se udavilo 513 migranata.⁴³

⁴² Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima i o implementaciji strategije suprostavljanja trgovini ljudima u BiH za 2020.g., Ministarstvo bezbjednosti BiH, mart 2021.godine, http://msb.gov.ba/anti_trafficking/dokumenti/godisnji_izvjestaj/Archive.aspx?langTag=bsBA&template_id=104&pageIndex=1, pristupljeno 25.10.2021.godine;

⁴³ Više nego udvostručen broj nesreća: Za šest meseci u vodama Mediterana utopilo se 1.146 migranata, Tanjug, 14.07.2021.godine, <https://www.euronews.rs/svet/fokus/8759/vise-nego-udvostrucen-broj-nesreca-za-est-meseci-u-vodama-mediterana-utopilo-se-1146-migranata/est>, pristupljeno 27.10.2021.godine;

Nažalost, zabilježeni su slučajevi nesreća na rijekama BiH o čemu svjedoče otkriveni slučajevi, te ćemo s ciljem potvrđivanja glavne hipoteze navesti samo neke od njih:

- Javno je eksploatisana informacija prema kojoj se petogodišnji dječak iz migrantske porodice, utopio se u rijeci Uni prilikom pokušaja njegove porodice da nelegalno pređu iz Bosne i Hercegovine u Hrvatsku..⁴⁴
- Takođe, u Savi je pronađeno mrtvo tijelo migranta bez identifikacionih dokumenata za kojeg se pretpostavlja da je da iz Bosanskog Broda preprlivao u Slavonski Brod kako bi se domogao Evropske Unije.⁴⁵

Lična bezbjednost migranta je ugrožena prilikom organizovanog transporta kopnom gdje ih krijumčari često prevoze u potpuno nehumanim uslovima.

Spomenut ćemo samo neke policijske akcije i aktivnosti pravosudnih institucija koje potvrđuju navedeno, a ujedno potvrđuju i glavnu hipotezu:

- Do početka novembra 2021.godine, u tovarnom prostoru teretnih motornih vozila, Granična policija BiH je evidentirala oko 80 slučajeva u kojima je otkriveno oko 260 migranata, koji su pokušali nezakonito prijeći državnu granicu BiH.⁴⁶
- U R Hrvatskoj se vodi pravosudni proces protiv šestorice državljanja BiH koji se sumnjiče da su u junu 2021.godine organizovali krijumčarenje Pakistanaca Afganistanaca koje su, za 1.000 eura po migrantu, smjestili u tovarni prostor kamiona, neprikladan za boravak ljudi, te da su ih na nehuman način prevozili prema Sloveniji.⁴⁷
- U februaru 2021.godine, policija u Sloveniji je u prikolici kamiona registarskih oznaka BiH kojim je upravljao državljanin BiH pronašla 13 neregularnih migranta iz Iraka,

⁴⁴ BiH: Pretogodišnji dječak iz migrantske porodice utopio se u Uni, Aljazeera, 30.07.2021.g. <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2021/7/30/bih-petogodisnji-djecak-iz-porodice-ilegalnih-migranata-utopio-se-u-uni>, pristupljeno 27.10.2021.godine;

⁴⁵ U rijeci Savi pronađeno tijelo migranta, Top portal, 23.11.2020.g., <https://topportal.info/u-rijeci-savi-pronadjeno-tijelo-migranta/>, pristupljeno 27.10.2021.godine;

⁴⁶ Ilegalni migranti otkriveni u tovarnom prostoru teretnih vozila, Granična policija Bosne i Hercegovine, 04.11.2021.godine, <http://www.granpol.gov.ba/Publication/Read/938133?title=ilegalni-migranti-otkriveni-u-tovarnom-prostoru-teretnih-vozila&pageId=22>, pristupljeno 25.10.2021.godine;

⁴⁷ Došli iz BiH kako bi ilegalce za 1000 eura po osobi odvezli do Slovenije, Večernji list, 16.07.2021.g. <https://www.vecernji.hr/vijesti/dosli-iz-bih-kako-bi-ilegalce-za-1000-eura-po-osobi-odvezli-doslovenije1508494>, pristupljeno 25.10.2021.godine;

među kojima je bilo dvoje djece. Pomenuti su bili iscrpljeni i dehidrirani jer im je nedostajalo kisika.⁴⁸

- Policijskom akcijom Granične policije BiH iz oktobra 2020.g. je spriječen pokušaj krijumčarenja kamionom 36 nelegalnih migranata iz Pakistana , Indije, Bangladeša i Afganistana.⁴⁹
- Službenici Jedinice granične policije Trebinje su u oktobru 2017. godine na međunarodnim graničnim prijelazima Klobuk i Deleuša otkrili četvoricu migranata koji su prema vlastitim izjavama iz Libije, Maroka i Iraka. Pomenuti su bili između točkova teretnih motornih vozila registarskih oznaka BiH i R Hrvatske.⁵⁰

U organizovano krijumčarenje ljudi su, pored pojedinih migranta, uključeni i pojedini stanovnici država koje se nalaze na ruti kretanja migranta čineći tako transnacionalne kriminalne grupe. Pretragom internet portala pronašli smo veliki broj podataka koji govore o učešću državljana različitih zemalja među kojima je i BiH, te lica iz migrantske populacije u organizovanom krijumčarenju migranta preko BiH.

S ciljem potvrđivanja glavne hipoteze, spomenut ćemo samo neke od podataka koji su objavljeni na internet portalima:

- Pripadnici Granične policije BiH su u oktobru 2018. prema nalogu Tužilaštva BiH, u okviru operativne akcije „Centar“ identifikovali krijumčare ljudi među migrantskom populacijom i to dva državljana Pakistana, i po jednog državljanina Irana i BiH. Pomenuta lica su uhapšena i predana Tužilaštvu BiH.⁵¹

⁴⁸ Pronađeno 13 migranata u kamionu, uhapšen vozač iz BiH, Dnevni avaz , 24.02.2021.g. <https://avaz.ba/globus/region/633386/pronadeno-13-migranata-u-kamionu-uhapsen-vozac-iz-bih>, pristupljeno 25.10.2021.godine;

⁴⁹ U kamionu otkriveno 36 ilegalnih migranata, Granična policija BiH, 15.10.2020.g. , <http://www.granpol.gov.ba/Publication/Read/937927?title=u-kamionu-otkriveno-36-ilegalnih-migranata&pageId=22>, pristupljeno 25.10.2021.godine;

⁵⁰ Ilegalni migranti krili se između točkova kamiona, Granična policija BiH, 18.10.2017.g. <http://www.granpol.gov.ba/Publication/Read/937056?title=Ilegalni%20migranti%20krili%20se%20izme%C4%91u%20to%C4%8Dkova%20kamiona&pageId=937056>, pristupljeno 25.10.2021.godine;

⁵¹ Operativna akcija Centar: Među krijumčarima lišenim slobode migranti iz Pakistana i Irana, Granična policija BiH , 09.10.2028.g.,

- Policijski službenici Državne agencije za istrage i zaštitu BiH, u saradnji sa Tužilaštvom za organizovani kriminal Srbije i policijskim službenicima Službe za borbu protiv organizovanog kriminaliteta MUP-a Srbije, realizovali su akciju kodnog naziva „Kajak“, u kojoj su na području Bratunca uhapšena dva osumnjičena lica. U ovoj akciji, do sada, na području obje države uhapšeno je 9 osumnjičenih lica. Tokom rada na predmetu podršku je pružio Policijski centar Jugoistočne Evrope – SELEC.⁵²
- Optuženi Anil Ahmad, rođen 1999. godine u Afganistanu, koji se nalazi u pritvoru u Bosni i Hercegovini, u potpunosti je priznao krivicu za krivično djelo krijumčarenja lica, za koje ga tereti optužnica Tužilaštva BiH.⁵³
- Policijski službenici Državne agencije za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine (SIPA) su uhapsili četiri lica na području Zvornika. Istovremeno, na području Srbije uhapšeno je pet pripadnika navedene krijumčarske grupe, među kojima je i osumnjičeni organizator. Osumnjičeni se terete da su djelovali kao članovi međunarodne organizovane kriminalne grupe za krijumčarenje migranata, koja se sumnjiči da je u proteklom periodu prokrijumčarila više od 100 migranata iz Republike Srbije u Bosnu i Hercegovinu.⁵⁴
- Na području Bijeljine, Brčkog i Donjih Žabara pripadnici Granične policije BiH proveli su akciju usmjernu protiv organizovane kriminalne grupe koja je od januara do aprila 2019. godine na području Bijeljine, Brčkog, Bihaća i Gradiške krijumčarila migrante iz zemalja visokog migracijskog rizika, a najčešće Pakistana, Irana, Iraka i Sirije.⁵⁵

<http://www.granpol.gov.ba/Publication/Read/937395?title=Operativna%20akcija%20Centar:%20Me%20C4%91u%20krijum%20C4%8Darima%20li%20C5%A1enim%20slobode%20migranti%20iz%20Pakistana%20i%20Irana&pageId=937395>, pristupljeno 25.10.2021.godine;

⁵² Akcija "Kajak": Uhapšena dva lica zbog krijumčarenja migranata, BHRT, 18.08.2020.g.,

<https://bhrt.ba/akcija-kajak-uhapsena-dva-lica-zbog-krijumcarenja-migranata/>; pristupljeno 25.10.2021.godine;

⁵³ Afganistanac Anil Ahmad priznao krivicu za krijumčarenje migranata u BiH, Klix, 05.12.2020.g.

<https://www.klix.ba/vijesti/bih/afganistanac-anil-ahmad-priznao-krivicu-za-krijumcarenje-migranata-u-bih/201205024>, pristupljeno 29.10.2021.godine;

⁵⁴ Uhapšeno devetoro osumnjičenih za krijumčarenje migranata u BiH i Srbije, Radio Slobodna Evropa, 23.03.2021.g., *<https://www.slobodnaevropa.org/a/31164991.html>*, pristupljeno 01.11.2021.godine;

⁵⁵ Granična policija BiH uhapsila devet osoba, pretreseno 10 lokacija širom zemlje, Klix.ba, 17.04.2019.g *<https://www.klix.ba/vijesti/bih/granicna-policija-bih-uhapsila-devet-osoba-pretreseno-10-lokacija-sirom-zemlje/190417041>*, pristupljeno 01.11.2021.godine;

- Prema navodima optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine, optuženi Ruvym Hlabets je krajem aprila ove godine preuzeo osam migranata – tri iz Afganistana i pet iz Pakistana, koji su nelegalno ušli u BiH i nisu ispunjavali za zakonit boravak i kretanje u BiH.⁵⁶

Prema posljednjem izvještaju Globalne inicijative protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (GI-TOC) pod nazivom „Aktuelne cene – analiza tokova ljudi, droge i novca na Zapadnom Balkanu“⁵⁷ tržište krijumčarenja migranata preko Zapadnog Balkana gdje pripada i BiH vrijedi najmanje 50 miliona eura godišnje. Taj novac uglavnom ne ostaje na području Zapadnog Balkana, već odlazi van te regije. Cijena koju migranti plaćaju za siguran prelazak granica zemalja Zapadnog Balkana se kreću od 1.000 do 5.000 eura po licu. Rute kretanja migranata kao i cijene krijumčarenja se najčešće ugovaraju na drugim mjestima, a novčanu dobit dijele krijumčari međusobno bilo da je riječ o međunarodnom lancu krijumčarenja ili organizovanoj kriminalnoj grupi u jednoj državi, a ponekad i krijumčar kao samostalni pojedinac. Dio novca se daje i korumpiranim graničnim policajcima i drugim policajcima koji „zatvore oči“ i propuste krijumčare i migrante koje isti krijumčare.

Intervjui koje su sprovodili istraživači GI-TOC-a sa migrantima, aktivistima, novinarima, policajcima, pokazali su da su granice na jugu BiH porozne, i da migranti na jugoistoku dolaze iz Crne Gore prema Trebinju, Bileći i Foči. Odatle se često kreću prema Mostaru – ili ih dovode u Mostar. Granica između Srbije i Bosne i Hercegovine, duga 363 kilometra, od čega je 261 kilometar duž rijeke Drine, također je dobro uspostavljena nelegalna krijumčarska ruta. Nakon prelaska rijeke, mješovite migrantske skupine obično se kreću prema Čajniču, Rudom, Višegradu, Zvorniku i Bijeljini i dalje prema Tuzli. Tu se ne zadržavaju dugo, već kreću prema Sarajevu ili u Unsko-sanskom kantonu na sjeverozapadu BiH, blizu granice s Hrvatskom.

Prilikom izrade izvještaja GI-TOC je uočio tri kategorije krijumčara migranata:

- *Fixers* (engleska riječ fixer koja označava popravke) su oni koji popravljaju, rješavaju. probleme migranata.

⁵⁶ Državljanin Ukrajine optužen za krijumčarenje migranata, BHRT, 17.07.2020. <https://bhrt.ba/drzvljanin-ukrajine-optuzen-za-krijumcarenje-migranata/>, pristupljeno 01.11.2021.godine;

⁵⁷ Aktuelne cene-analiza tokova ljudi, droge i novca na Zapadnom Balkanu, Globalinitiative, maj 2021.g., https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2021/05/WB-Hotspots-3_SR-web.pdf, pristupljeno 01.11.2021.godine;

Ova kategorija uključuje manje organizovane grupe ili pojedince koji koriste priliku da zarade (taksi prevoznici, vozači kamiona). Cijene prevoza, pretežno taksijem, u BiH, od Trebinja, Bileće i Foče do Unsko-Sanskog kantona, preko Mostara i Prozora, se kreće od 100 do 300 eura po osobi.

- *Gate keepers* (*gate keepers* je engleska riječ koja označava čuvare kapija/granica), tj. oni su više organizovani od prethodne grupe, pa samim tim ostvaraju i više profita. Ova grupa je najrazvijenija u predjelima granica koje su najteže za preći, između Grčke i Sjeverne Makedonije, Sjeverne Makedonije i Srbije, Srbije i Mađarske, i Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Za ovu grupu je važna karakteristika da nisu isključivo pripadnici lokalnog stanovništva, već su u kombinaciji sa migrantima krijumčarima iz zemalja iz kojih dolazi većina migranata (Afganistan, Pakistan, Maroko i Sirija). Neki krijumčari, poput afganistanskih, svoj “posao” vode iz glavnih gradova, uključujući Sarajevo, odakle ugovaraju rute i cijene. Uvećan profit ove kategorije krijumčara naglašava i uvezanost sa graničnim policijama, policijskim i sigurnosnim službama, u cilju što lakšeg i neometanog prolaska “klijenata”. Ovi krijumčari su često i sami na terenu, te predvode grupe migranata i kroz terenska područja.

-

- *Package dealers* (*package dealers* je engleska riječ koja označava trgovce paketima) i označava učesnike u krijumčarenju migranta koje nude ili pružaju paket aranžmane. Dogovor oko preuzimanja paket aranžmana se najčešće vrše u Turskoj i Grčkoj gdje se vrši i plaćanje. Jasno je da ova vrsta krijumčara zarađuje najviše, jer su paket aranžmani skupi. Oni podrazumijevaju planiranje i kontakte među policijskim snagama širom regije. Ta vrsta krijumčara često koristi svoje kontakte i u centrima za prihvat migranata.

Paket aranžmani podrazumijevaju usluge savjetovanja prilikom putovanja migranata, upute na rutama, osiguravanje smještaj i prijevoz. U nekim slučajevima, uz dodatnu novčanu naknadu, paket aranžman može uključivati i nabavku putnih dokumenata bilo da je riječ o falsifikovanim dokumentima ili originalnim dokumentima nekog lica koji liči na migranta.

Prema saznanjima GI-TOC-a, iz Turske preko Bosne i Hercegovine, paket aranžmani koštaju od 3.000 do 5.000 eura po osobi; iz Beograda do Bihaća košta 1.500 eura po osobi, dok iz Šapca preko BiH do Slovenije košta od 1.000 do 2.000 eura za djecu bez pratnje. Postoji i opcija porodične cijene, odnosno cijene za četveročlanu porodicu, iz Turske do EU, preko Zapadnog Balkana, za cijenu od 15 do 20 hiljada eura.

c. Krivotvoreni i lažni dokumenti i neregularne migracije

Jedna od karakteristika neregularnih migracija novijeg doba je to što migrant uglavnom ne koriste originalne lične dokumente, nego se kreću bez njih ili uz korištenje krivotvorenih ličnih dokumenata (pasoš, lična karta, dozvola boravka, viza i drugi dokumenti). Oni koji koriste krivotvorene lične dokumente obično se kreću uz pomoć krijumčara, dok s druge strane krijumčari za prelazak granica obično koriste regularne putne ispravne.

Mersudin Omerhodžić i Oliver Spasovski navode kako na na ulazu u BiH, falsifikovane putne isprave koriste nelegalni migranti koji ne mogu zakonito ući i boraviti u BiH. Najčešće radi o licima koji dolaze iz država visokog migracionog rizika sa kojima BiH nema potpisane sporazume o bezviznom režimu. Na izlazu iz BiH krivotvorene putne isprave koriste nelegalni migranti, koji su ušli u BiH i na zakonit i na nezakonit način. Dokument može biti krivotvoren totalno i djelimično kada se krivotvore neki dijelovi originalne putne isprave. Najveći broj osoba koji zakonito uđe u BiH, a pokušavaju da izađu na nezakonit način, u graničnom pojasu, odnosno na mjestima na kojima nije predviđen prelazak državne granice, kao i na graničnim prelazima, sa falsifikovanim putnim ispravama iz BiH jesu državljani Turske, sa kojom BiH ima potpisan bezvizni režim. Državljan Turske ulaze zakonito u BiH, na graničnim prelazima na kopnu ili vazdušnim putem, a zatim dalje pokušavaju nezakonito da izađu iz BiH. Krivotvorene putne isprave koje koriste prilikom pokušaja nezakonitog izlaza iz BiH, najčešće preuzimaju u BiH, tako što prethodno krivotvorene putne isprave iz Turske dođu u BiH putem brze pošte ili krijumčarskim kanalima, u ličnom prtljagu lica koji su angažovani od strane krijumčarskih kanala.⁵⁸

⁵⁸ Mersudin Omerhodžić i Oliver Spasovski, Ilegalne migracije i krijumčarenje ljudi preko granice s osvrtnom na Bosu i Hercegovinu, bez datuma, ceps.edu.ba/Files/DIT/Godina%206%20Broj%202/8.pdf?ver=1, pristupljeno 03.11.2021.godine;

Do podataka koji određuju socio – ekonomski profil migranata (lični profil, država porijekla, prethodno kretanje, zdravstveno i materijano stanje i dr.) se u početnoj fazi najčešće dolazi preko njihovih ličnih izjava koje ne moraju biti istinite. Veliki broj migranata, vođeni savjetima migranta koji su se uspješno domogli željene destinacije i krijumčarskih grupa, odbacuju ili skrivaju svoj lični identitet tako što se rješavaju ličnih dokumenata (uništavaju ih, bacaju i dr.) ili ih vješto skrivaju misleći da će na taj način doći do *azilantskog statusa*⁵⁹ u nekoj zemlji EU zbog čega često govore da su izbjeglice koje bježe iz ratom zahvaćenih područja. Po tvrdnjama velikog broja migranta, oni dolaze iz Sirije iako nemaju dokumente koji bi to potvrdili. Da je povećana trgovina krivotvorenim sirijskim pasošima počela 2015.godine izjavio je Fabrice Leggeri koji se nalazi na čelu FRONTEX-a.⁶⁰

Problem utvrđivanja identiteta neregularnih migranta proizvodi poteškoće prilikom identifikacije potencijalnih političkih i vjerskih ekstremista i lica povezanih sa kriminalnim aktivnostima. Takođe, ogroman broj neregularnih migranta koji se kreću, otežava provjere krivičnih dosijea čak i kod onih migranta do čijeg se tačnog identiteta dođe.

S druge strane, stanovnici država kroz kojih se migranti kreću su svjesni otežanog otkrivanja pravog identiteta migranata zbog čega pojedini osjećaju strah od neregularnih migranta, gaje kulturološke predrasude, vjersku netrepeljivost, ksenofobiju i rasizam.

Da je u BiH prisutan problem krijumčarenja i korištenja krivotvorenih ličnih dokumenata ukazuje niz policijskih akcija koje su se bavile upravo pomenutim migrantima i dokumentima. Na zvaničnoj web stranici Granične policije BiH, nailazimo na podatke o više policijskih akcija koje su rezultirala sprečavanju ulaska ili izlaska iz BiH migranta koji su koristili ili krijumčarili lažne dokumente. S ciljem potvrde glavne hipoteze, navest ćemo podatke koje smo preuzeli sa zvanične web stranice Granične policije Bosne i Hercegovine.⁶¹

- Službenici Jedinice granične policije Brod su u novembru 2018. godine slobode lišili tri neregularna migranta, dva državljanina Palestine i jednog državljanina Sirije. Oni

⁵⁹ Prema Konvenciji UN-a o izbjeglicama iz 1951.godine, ljudi koji bježe od nasilja ili progona imaju pravo na zadržavanje u zemlji u kojoj traže azil, dok ekonomski migranti mogu biti deportovani u zemlje iz kojih dolaze;

⁶⁰ Migranti masovno uništavaju dokumente da bi ih EU prihvatio kao izbjeglice, INDEX.HR, 07.09.2015.g., index.hr/vijesti/clanak/Migranti-masovno-unistavaju-dokumente-da-bi-ih-EU-prihvatio-kao-izbjeglice/840440.aspx, pristupljeno 03.11.2021.godine;

⁶¹ Granična policija BiH, 2018.godina, <http://www.granpol.gov.ba>, pristupljeno 04.11.2021.godine;

su autobusom koji saobraća na relaciji Sarajevo – Frankfurt, iz BiH pokušali izaći sa krivotvorenim ličnim kartama Španije.

- U februaru 2018.godine, na Međunarodnom aerodromu Sarajevo na letu iz Dohe, službenici GPBiH otkrili su sedam državljana Afganistana koji su pokušali ući u Bosnu i Hercegovinu s krivotvorenim službenim pasošima Pakistana.
- Službenici Jedinice granične policije Aerodrom Sarajevo su u septembru 2018. godine oduzeli pet krivotvorenih specijalnih putnih isprava Republike Turske koje su na uvid dali državljani Afganistana koji su došli letom iz Dubaija.

d. Nezakonita trgovina narkoticima i neregularne migracije

Prema izvještaju Globalne inicijative protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (GI-TOC), šest zemalja Zapadnog Balkana, među kojima se nalazi i BiH, spadaju u glavno tranzitno područje za transport kanabisa i heroina, a sve više i kokaina i sintetičkih narkotika. Generalno, kanabis se kreće na istok iz Albanije, dok se heroin kreće na zapad iz Turske, prelazeći Severnu Makedoniju i Kosovo pre nego što se pošalje na sever u Zapadnu i Centralnu Evropu. Novonastali regionalni trendovi uključuju:

- Povećan uzgoj kanabisa (naročito u zatvorenom) u drugim zemljama osim Albanije, poput Bosne i Hercegovine, Severne Makedonije i Srbije.
- Veliki dotok kanabisa iz zemalja Zapadnog Balkana u Bugarsku.
- Priliv kokaina iz nekoliko pravaca, uključujući Hrvatsku, Grčku i crnomorske luke u Bugarskoj i Rumuniji.
- Povećanje proizvodnje i upotrebe sintetičkih droga.

Dodaćemo da se sve navedene zemlje nalaze na ruti kretanja neregularnih migranta. Već smo ranije naveli da krijumčari migranta koriste iste rute koje se koriste za krijumčarenje različitih vrsta nelegalnih roba. Ako tome dodamo da se lica koja se bave različitim vrstama kriminalnih aktivnosti, obično bave i krijumčarenjem migranta, onda postaje jasnije koliko ove dvije vrste nezakonitih aktivnosti mogu biti isprepletene.

Kad su u pitanju poveznice između neregularnih migracija i nelegalne trgovine narkoticima kao bezbjednosne prijetnje, mišljenja smo da iste treba posmatrati sa više aspekata i to migranta kao konzumenata narkotika i migranta koji učestvuju u krijumčarenju i nelegalnoj trgovini narkoticima. Kad su u pitanju konzumenti, pojačanje stepena bezbjednosne prijetnje se odnosi na povećanje broja lica koji otkupljuju narkotike od dilera čime se nelegalno krijumčarenje narkotika mora povećati. Kod učesnika u nelegalnoj trgovini narkoticima, treba spomenuti one migrante koji dobrovoljno učestvuju u istoj bilo da se od ranije bave tom vrstom aktivnosti ili su na nekom dijelu puta to počeli. Također, postoje i oni koji su prisiljeni na takve vrste aktivnosti s ciljem prekida dužničkog odnosa u kojem su se našli kao žrtve trgovine ljudima, kao i oni koji su se kao dileri počeli baviti tom vrstom aktivnosti kako bi sebi obezbijedili novac za dalje kretanje i život uopšte.

Posebnu vrstu bezbjednosnog izazova sa sobom nose migranti iz Avganistana i Pakistana, zemalja koje se smatraju najvećim proizvođačima i distributerima narkotika. Procjena UN-a , tačnije kancelarije za narkotike i kriminal (UNODC) je da je Pakistan tranzitna zemlja za 45 posto opijata koji se proizvode u Avganistanu.⁶²

Pretragom javnih izvora, može se naći veliki broj konkretnih podataka o učešću neregularnih migranata u nelegalnoj trgovini narkoticima sa različitim ulogama. Česti su tekstovi na internet portalima novinskih kuća u BiH koji ukazuju na uspješne policijske akcije u migrantksim kampovima gdje su pronađene različite vrste narkotika. Navest ćemo samo neke od naslova ili tekstova na internet portalima kako bi potvrdili glavnu hipotezu:

- Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo uz saradnju sa službom sa strancima je provelo akciju prilikom koje su pretresli objekat u sarajevskom naselju Stupsko Brdo u kojem su smješteni migranti. Tom prilikom pronađena je određena količina narkotika, te uhapšen migrant koji su se dovodili u vezu sa posjedovanjem i prodajom iste.⁶³
- Tužilaštvo Kantona Sarajevo uputilo je sarajevskom Općinskom sudu prijedlog da odredi pritvor Mirzi Dž. (40), kojeg su pripadnici FUP-a uhapsili u srijedu u akciji "Lipa" zbog dilanja droge. Pritvor je zatražen i za njegovu "mušteriju" Hashimu H., državljaninu Alžira.⁶⁴
- Policija u Sarajevu je uhapsila migranta iz Maroka zzzbog ranjavanja migranta, takođe iz Maroka i posjedovanja i omogućavanja uživanja droge, saopšteno je iz Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo.⁶⁵

⁶² Oživjela poznata "balkanska ruta": Migranti postali mušterije dilerima, Dnevni avaz, 10.07.2020.g. <https://avaz.ba/vijesti/bih/580772/ozivjela-poznata-balkanska-ruta-migranti-postali-musterije-dilerima>, pristupljeno 05.11.2021.godine;

⁶³ Detalji akcije / Pronađena droga, osumnjičeni uhapšen, ostale migrante šalju u Blažuj, Radiosarajevo.ba, 12.03.2020.godine , <https://radiosarajevo.ba/vijesti/crna-hronika/pronadena-droga-osumnjiceni-uhapsen-ostale-migrante-salju-u-blazuj/370022>, pristupljeno 05.11.2021.godine;

⁶⁴ Migrantima prodavao drogu za 10 - 50 KM: Zatražen pritvor za dilera i njegovu "mušteriju", FAKTOR.BA, 09.07.2020. , faktor.ba/vijest/migrantima-prodavao-drogu-za10-50-km-zatrazen-pritvor-zadilera-i-njegovu-musteriju/89828, pristupljeno 05.11.2021.godine;

⁶⁵ Sarajevo: Uhapšen migrant zbog napada nožem i posjedovanja narkotika, federalna.ba, 22.06.2021.godine <https://www.federalna.ba/sarajevo-uhapsen-migrant-zbog-ranjavanja-migranta-i-posjedovanja-narkotika-uqsyb>, pristupljeno 05.11.2021.godine;

- Policijski službenici Federalne uprave policije su, poduzimajući mjere i radnje iz svoje nadležnosti pod nadzorom Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo, na područje opštine Novi Grad Sarajevo lišili slobode dva državljanina Maroka, a u vezi sa krivičnim djelom posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga.⁶⁶

e. Nezakonita trgovina oružjem i minkoeksplozivnim sredstvima i neregularne migracije

Prethodno smo vidjeli da BiH po pitanju nelegalne trgovine narkoticima spada u tranzitno područje. Međutim, kad je u pitanju nelegalna trgovina oružjem i miskoekplozivnim sredstvima, situacija je dosta dramatičnija. Nakon održanog Ministarskog foruma za pitanja pravde i unutrašnjih poslova za Evropsku uniju i Zapadni Balkan u Tirani 2012. godine, BiH je prema izvještajima evropskih sigurnosnih agencija, apostrofirana kao jedan od izvora nelegalne nabavke i trgovine oružjem.⁶⁷

U BiH ne postoje službene evidencije, niti procjene o količini nelegalnog naoružanja. Međutim, prema istraživanju UNDP-a iz 2010., radi se o oko 750.000 komada, dok je Evropska agencija za zaštitu granica Frontex ove godine upozorila na opasnost usljed krijumčarenja naoružanja iz BiH, gdje se, prema njima, nalazi oko 800.000 komada oružja u nelegalnom posjedu.⁶⁸ Ovakav status, BiH ima zahvaljujući prethodnim ratnim sukobima koji su se vodili na njenoj teritoriji. Zbog straha od budućih ratova, pojedini stanovnici BiH su zadržali oružje kod sebe, a to krijumčari znaju i otkupljuju ga radi daljeg krijumčarenja. Jednom kada nelegalno oružje postane predmet krijumčarenja, njegove tokove je teško pratiti i ono može doći u bilo čije ruke bilo da je riječ o kriminalcima, ratnicima na dalekim

⁶⁶ Pripadnici FUP-a uhapsili dva migranta: Osumnjičeni za posjedovanje narkotika, tuzlanski.ba, 04.06.2020.g., <https://tuzlanski.ba/crna-hronika/pripadnici-fup-a-uhapsili-dva-migranta-osumnjiceni-za-posjedovanje-narkotika/>, pristupljeno 05.11.2021.godine;

⁶⁷ Ilegalna trgovina oružjem iz BiH ka Evropi, Radio Slobodna Evropa, 30.04.2021.godine <https://www.slobodnaevropa.org/a/ilegalna-trgovina-oruzjem-u-bosni-i-hercegovini/31229561.html>, pristupljeno 06.11.2021.godine;

⁶⁸ Istraživanje / Ilegalno oružje u BiH: Koliko ga ima, kako se nabavlja, RadioSarajevo.ba, 17.10.2016.godine, (<https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/ilegalno-oruzje-u-bih-koliko-ga-ima-kako-se-nabavlja/241433>), pristupljeno 20.09.2021.g.;

ratištima ili teroristima, a o čemu onaj ko ga je na početku prodao, pa i onaj koji ga je prokrijumčrio ne mora znati ništa.

Takođe, dešava se da je BiH zemlja tranzita kroz koju krijumčari nelegalno oružje iz susjednih zemalja samo prokrijumčare prema zemljama Zapadne Evrope.

Aktivnosti krijumčara oružja i minkoeksplozivnih sredstava u BiH, dovode se u vezu sa međunarodnim organizovanim kriminalom i terorizmom. O navedenom svjedoče aktivnosti bezbjednosnih agencija i sudskih institucija koje su kao epilog imale hapšenje i sudsko procesuiranje pojedinih lica koja su se bavila nelegalnom trgovinom oružja i minkoeksplozivnih sredstava.⁶⁹

Eskalacijom migrantske krize u BiH, sve je više i onih koji prevozeći neregularne migrante trguju i oružjem. Takođe, oni koji se bave nelegalnom trgovinom oružja, bave se i drugim vrstama nelegalnih aktivnosti u koje spada i krijumčarenje migranta i trgovina ljudima.

U prilog glavnoj hipotezi, spomenut ćemo neke od policijskih akcija koje potvrđuju bliske konekcije između neregularnih migranata i lica koja se bave nelegalnom trgovinom oružjem, kao i neregularnih migranta i nelegalnog oružja:

- Policijski službenici Granične policije BiH na području Bihaća, Velike Kladuše i Cazina, pod nadzorom Tužiteljstva BiH i po naredbama Suda BiH, krajem 2020.godine, realizovali su policijsku akcija kodnog naziva "LIPA" koja je bila usmjerena protiv organizovane kriminalne grupe domaćih i stranih lica, na čelu sa neregularnim migrantom iz Pakistana. Tom prilikom je uhapšeno ukupno 23 lica, osumnjičenih za krijumčarenje neregularnih migranata promet oružja i eksploziva pranje novca.⁷⁰ Jedan od uhapšenih lica bio je i pripadnik MUP-a Unsko – sanskog kantona.⁷¹

⁶⁹ Ilegalna trgovina oružjem iz BiH ka Evropi, Radio Slobodna Evropa, 30.04.2021.godine <https://www.slobodnaevropa.org/a/ilegalna-trgovina-oruzjem-u-bosni-i-hercegovini/31229561.html>, pristupljeno 20.09.2021.g.;

⁷⁰ USK: U akciji Lipa privedene 23 osobe osumnjičene za krijumčarenje migranta, RTV USK, 09.12.2020.g., <https://www.rtvusk.ba/vijest/usk-u-akciji-lipa-privedene-23-osobe-osumnjicene-za-krijumcarenje-migranata/44809>, pristupljeno 20.09.2021.godine;

⁷¹ Policijski službenik MUP-a USK uhapšen zbog krijumčarenja migranata, FAKTOR, 21.12.2020.godine

- Policija Republike Srpske pronašla je 17 migranata koji su, koristeći vatreno oružje, pobjegli prilikom policijske intervencije u mestu Klašnice. U potragu za grupom migranata bili su angažovani službenici Policijske uprave Banja Luka i pripadnici Specijalne antiterorističke jedinice Žandarmerije MUP-a RS, kao i Helikopterski servis.⁷²
- U septembru 2018.godine, pripadnici MUP-a Kantona Sarajevo (KS), uhapsili su dva neregularna migranata porijeklom iz Sirije i Alžira kod kojih su pronašli značajnu količinu vatrenog oružja i municije (jedna puška, četiri pištolja, jedan prigušivač i preko 100 metaka različitog kalibra). Policajci su ih, kako se navodi, najprije pokušali legitimisati, nakon čega su se njih dvojica dali u bjekstvo. Nakon potjere privedeni su, te je na nekoliko lokacija u općinama Centar i Stari Grad pronađeno sporno naoružanje.⁷³
- Neregularni migrant iz Maroka uhapšen je u Doboju jer je posjedovao pištolj i dva okvira sa municijom. Provjerama u bazi potraga utvrdili da je pištolj ukraden iz jedne porodične kuće u Doboju.⁷⁴
- Sukobi među neregularnim migrantima u kojima se upotrebljava hladno oružje (noževi, mačete, viljuške) i čuju pucnjevi iz vatrenog oružja traju od početka migrantske krize u BiH. Najčešće su zabilježeni oni koji se odvijaju u migrantskim kampovima na području Unsko-sanskog kantona. U tim sukobima najčešće učestvuju pojedinih grupe neregularnih migranata iz Afganistana i Pakistana.⁷⁵

<https://www.faktor.ba/vijest/policijski-sluzbenik-mup-a-usk-uhapsen-zbog-krijumcarenja-migranata/108987>, pristupljeno 20.09.2021.godine;

⁷² Helikopterska potjera u Klašnicama: Pronađeno 17 migranata koji su pištoljem prijetili policiji, AVAZ.ba, 17.0.2020.g., *<https://avaz.ba/vijesti/crna-hronika/576584/helikopterska-potjera-u-klasnicama-pronadeno-17-migranata-koji-su-pistoljem-prijetili-policiji>*, pristupljeno 20.09.2021.godine ;

⁷³ Sarajevo: Uhapšena dvojica migranata, pronađeno oružje, Radio Slobodna Evropa, 24.09.2018.g., *<https://www.slobodnaevropa.org/a/29506756.html>*, pristupljeno 20.09.2021.godine;

⁷⁴ UHAPŠEN NAORUŽANI MIGRANT Oduzet pištolj i dva okvira sa mecima, Srpska info, 31.03.2021.g., *<https://srpskainfo.com/uhapsen-naoruzani-migrant-oduzet-pistolj-i-dva-okvira-sa-mecima/>*, pristupljeno 21.09.2021.g.; pristupljeno 20.09.2021.g.;

⁷⁵ Ratno stanje u Krajini: Za migrante se pravi 20.000 hljebova dnevno, KRAJINA.BA, 02.0.2020.godine, *<https://www.krajina.ba/ratno-stanje-u-krajini-za-migrante-se-pravi-20-000-hljebova-dnevno/>*, pristupljeno 21.09.2021.godine;

f. Terorizam i neregularne migracije

Iako ne postoji zvanično usaglašena definicija terorizma i terorističkog akta a naročito definicija savremenijih oblika terorističkog akta u kojem su to pojedinačni akti, može se zaključiti da ga karakteriše nekoliko zajedničkih osobina i to: teroristički akt kao individualna pojava , terorista - počinitelac terorističkog akta , žrtva terorističkog akta, terorizam kao globalni svjetski problem, te društvene i reakcije država na teroristički akt.

Nakon strašnog terorističkog napada od 11.09.2001. godine u Sjedinjenim Američkim Državama koji je pokosio gotovo 3.000 žrtava, pažnja i borba protiv terorizma i terorističkih akata ne posustaje. Bez obzira na to, teroristički akti su bili ponovljeni u zapadnoevropskim zemljama kao što su Španija, Velika Britanija, Belgija, Njemačka, Francuska. Zbog straha kojeg su izazvali teroristički akti u pomenutim državama, terorizam se počeo smatrati glavnom bezbjednosnom prijetnjom.

Međutim, šta se dešava ukoliko se bojazan od terorista uzima kao osnova za pokušaje zaustavljanja neregularnih migracija?

„Nagli rast broja ilegalnih migranta te teroristički napad na redakciju časopisa Charlie Hebdo u Parizu, polužili su Orbanu da u redakciji na ovaj teroristički napad terorizam poveže sa ilegalnim migracijama i pozove EU na zaustavljanje ilegalne migracije i očuvanje europskog identiteta“⁷⁶

Dok terorizam s jedne strane direktno ugrožava živote i ljudska prava, s druge strane težnje za onemogućavanjem kretanja migranata, zbog straha da se sa neregularnim migrantima kreću teroristi, takođe ugrožavaju osnovno ljudsko pravo običnih ljudi za kretanjem i promjenom mjesta na kojem žele živjeti.

S obzirom da migranti prilikom kretanja ne žele uz sebe imati dokumente koji dokazuju njihov identitet i porijeklo, postoji realan rizik da se uz migrante infiltriraju pripadnici terorističkih organizacija, da bi na taj način došli do zemalja EU gdje bi nastavili svoje djelovanje. Posebnu težinu neregularnim migracijama daju činjenice prema kojima je određen broj državljanina zemalja zapadnog Balkana (BiH, Albanija, Srbija i Crna Gora) učestvovao u

⁷⁶ Tatalović, S. i Malnar, D., (2015), *Sigurnosni aspekti izbjegličke krize, Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku, Vol6 No.23, 2015*, Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu., str.26, <https://hrcak.srce.hr/151260>, pristupljeno 18.09.2021.godine;

ratu u Siriji na strani ISIL-a ili je podržavao djelovanje ISIL-a, kao i to da je najjače uporište ISIL-a bilo upravo u Siriji odakle dolazi najviše migranata koji se kreću preko teritorije zemalja Zapadnog Balkana, pa tako i preko teritorije BiH.

Na početku posljednje velike migrantske krize, mnogi smatrali da će neregularne migracije dovesti do porasta tzv. „islamskog terorizma“. Međutim, brojna službena istraživanja među kojima i ono koje je proveo EUROPOL, ukazuju na to da povećan broj neregularnih migranta ne utiče na rast broja terorističkih akta. Ovo istraživanje je navedeno i u izvještajima UN-a.⁷⁷

Richard J. McAlexander, naučnik sa Oxforda, navodi da je proučavajući odnose između migracija i terorizma u posljednjih nekoliko desetljeća uočio snažan obrazac koji ukazuje na to da se broj terorističkih napada povećava sa porastom migracija. Iako se u prvi mah može pomisliti da su migranti teroristi, oni ustvari kao žrtve postaju uzrok porasta terorizma gdje su počinioci terorističkog akta desni ekstremisti kojima su najčešće meta migranti koji dolaze iz islamskih zemalja.⁷⁸

Znatan porast desnog terorizma uočen je u Njemačkoj, državi koja je unutar EU-a primila najviše migranata. Tome u prilog ide i ubistvo Waltera Lübckea iz juna 2019.godine, konzervativnog njemačkog političara koji je podupirao izbjegličku politiku kancelarke Angele Merkel. Upravo je Lübcke zbog svoje potpore izbjeglicama postao metom desnog terorizma. Osumnjičeni ubica, povezan je s neonacistima i drugim desničarskim ekstremistima koji su još prije 27 godina pokušali ubiti doseljenika.⁷⁹ Obrazac korišten prilikom ubistva Lübckea, viđen je i u drugim zemljama, poput terorističkih napada na džamije u Christchurchu i Quebecu ili sinagoge u Pittsburghu.⁸⁰

⁷⁷ Slabi dokazi' o povezanosti izbjeglica i terorizma, tvrdi novo izvješće UN-a, Rights International Spain (TECH & RIGHTS), 16.11.2016.godine, <https://www.liberties.eu/hr/stories/izvjestitelj-un-a-negiranje-izbjeglice-teroristi/10500>, pristupljeno 21.09.2021.godine;

⁷⁸ Richard J McAlexander, How Are Immigration and Terrorism Related? An Analysis of Right- and Left-Wing Terrorism in Western Europe, 1980–2004 , <https://academic.oup.com/jogss/article/5/1/179/5487267?login=true>, pristupljeno 21.09.2021.godine;

⁷⁹ Pohod neonacističkih križara, NOVOSTI, 14.07.2021.g. , <https://www.portalnovosti.com/pohod-neonacistickih-krizara>, pristupljeno 21.09.2021.godine;

⁸⁰ Ibid;

Takođe, migranti prilikom intervjuisanja od strane novinara u BiH izjavljuju da žele pobjeći, između ostalog, i od straha od ISIL-a ili talibana u Pakistanu i Afganistanu.⁸¹

Prilikom istraživanja, pronašli smo dva slučaja evidentiranih migranata koji se dovode u vezu sa terorizmom. Jedan od njih se odnosi na Njemačku, a drugi na Bosnu i Hercegovinu. Tokom 2016.godine na sjeveru Njemačke su uhapšena trojica Sirijaca za koje je postojala sumnja da su u novembru 2015.godine prokrijumčareni od strane teorističke policije tzv. Islamske države. Pomenuta lica su se sumnjičila da su imala pasoše i nekoliko desetina hiljada američkih dolara, mobilne telefone sa instaliranim programima za komunikaciju koje im je obezbijedila tzv. Islamska država. Njemački politički zvaničnici su tada izjavljivali da postoji mogućnost prema kojoj su pomenuti Sirijci dio „ćelije spavača“, te da su dvojica došla sa migrantskim valom preko „*balkanske rute*“. Iako su ih dovodili u vezu sa terorističkim napadima u Parizu iz 2015.godine, njemačko državno tužilaštvo je saopštilo da policija tokom istrage nije pronašla dokaze o konkretnim zadacima ili uputama prema kojima su pomenuta lica trebala djelovati.⁸²

Kad je u pitanju Bosna i Hercegovina, na području Sarajeva i Bihaća, Služba za poslove sa strancima je identifikovala 5 lica porijeklom iz Afganistana koji su se kretali sa migrantima, a dovode se u vezu sa međunarodnim terorizmom i svi su bili smješteni u Imigracioni centar u Lukavici kako bi se utvrdili njihovi potpuni lični podaci, te proveli dalji postupci.⁸³

Ako analiziramo podatke iz prethodnog dijela ovog magistarskog rada, iz kojih se vidi da pojedini neregularni migranti posjeduju oružje, koriste narkotike, kao i da se često se nalaze u nezavidno lošoj situaciji koja može narušiti njihovo psiho-fizičko zdravlje, smatramo da bezbjednosni rizik po kojem se neregularni migranti mogu dovesti u vezu sa činjenjem nekih

⁸¹ Kritike na račun povezivanja migranata sa terorističkim grupama, Detektor, 24.04.2020.godine <https://detektor.ba/2020/04/24/kritike-na-racun-povezivanja-migranata-sa-teroristickim-grupama/>, pristupljeno 25.09.2021.godine;

⁸² U Njemčakoj otkrivena "ćelija spavača" IS-a?, DW, 14.09.2016.godine, <https://www.dw.com/bs/njema%C4%8Dkoj-otkrivena-%C4%87elija-spava%C4%8Da-is-a/a-19549433>, pristupljeno 25.09.2016.godine;

⁸³ Služba za poslove sa strancima (SZPS), Služba među migrantima identifikovala teroriste, 26.02.20219.g., <http://sps.gov.ba/saopstenja-hr/sluzba-medu-migrantima-identifikovala-teroriste/?lang=hr>, pristupljeno 25.09.2021.godine;

terorističkih akata ne smije zanemariti bez obzira da li će oni biti indoktrinirani od strane nekih terorističkih grupa ili pojedinaca.

Iako bezbjednosni rizik postoji, prilikom analize literature i saznanja nismo naišli na činjenice na osnovu kojih bi se dalo zaključiti da teroristi sistemski i planski koriste migrantske rute.

ZAKLJUČAK

Problem neregularnih migracija novijeg doba je postao jedan od glavnih problema svih država kroz koju migranti prolaze, bez obzira da li se radi o humanitarnom, bezbjednosnom ili političkom aspektu.

Neregularne migracije u 21. stoljeću su pokazale da se bez obzira na rušenje Berlinskog zida u prošlom stoljeću, kojim su trebale biti srušene podjele i smaknuta barijera koja je dijelila Evropu i istočni blok, Evropa ipak nije suštinski preobrazila. S pravom možemo reći da temelj slobodne Evrope bez zidova danas ne postoji. Zid je zamijenila bodljikava žica na granici Mađarske, Slovenije, Poljske i drugih zemalja, te prekomjerna upotreba fizičke sile kojom se pokušavaju zaštititi državne granice pojedinih zemalja unutar Evropske unije, pa i sama granica Evropske unije. Svaka opisana prekomjerna zaštita jedne granice, ugrožava državu koja se nalazi s druge strane granice, pa tako Grčka ugrožava Tursku, Bjelorusija ugrožava Poljsku, Hrvatska ugrožava Bosnu i Hercegovinu i slično.

Očekivanja pojedinih zemalja EU da se migrantima bavi nekolicina zemalja kao što su Grčka, Njemačka, Švedska, Italija i dr., takođe krše jedno od načela Evropske unije – solidarnost među državama članicama.

Neravnomjerna politika upravljanja migrantskom krizom u Evropskoj uniji, te dizanje ograda na granicama pojedinih zemalja EU, doprinjela vještačkom preusmjeravanju na balkanskoj ruti čime je BiH neprirodno postala tranzitna zemlja na ruti kretanja migranta. To je uzdrmalo ionako slabu državnu konstrukciju, te su entiteti u BiH (Republika Srpska i Federacija BiH) preuzeli neravnomjerni evropski model upravljanja migrantskom krizom. Rezultat je nezavidan nivo u pokušajima upravljanja neregularnim migracijama, a naročito kad je u pitanju humanitarni aspekt neregularnih migracija i zaštita istočne granice BiH, pa je samim time pojačan priliv migranata što znači i povećan broj onih pojedinaca čije aktivnosti predstavljaju bezbjednosnu prijetnju. Upravo se dijelovima magistarskog rada kojima se ukazuje na karakteristike migrantske krize u EU i Bosni i Hercegovini potvrđuje *pomoćna hipoteza prema kojoj je preusmjeravanje rute kretanja preko BiH vještačko i ima političku pozadinu u EU.*

Na slučaju Bosne i Hercegovine smo kroz konkretne primjere policijskih i pravosudnih aktivnosti smo potvrdili glavnu hipotezu da neregularne migracije povećavaju stepen bezbjednosnih prijetnji (*zaštita državne granice, krijumčarenje i trgovina ljudima, ilegalna trgovina oružjem i ilegalna trgovina narkoticima*), osim u slučaju terorizma. Kad su u pitanju poveznice između neregularnih migracija i terorizma, pokazali smo da bez obzira na najave političkih predstavnika pojedinih država, prijetnju do sada nisu predstavljali neregularni migranti nego djelovanje pojedinih ksenofobičnih i desno orjentisanih državljana zemalja kroz koju su se migranti kretali ili zadržavali. Međutim, mogućnost da bi sa migrantskim valom mogli doći teroristi nismo odbacili i još uvijek ga smatramo realnim bezbjednosnim rizikom kojim države koje se nalaze na ruti kretanja migranata, pa samim tim i BiH, moraju naučiti adekvatno upravljati jer rizik kojim se ne upravlja adekvatno može lako postati bezbjednosna prijetnja. Pomenutim konkrentim primjerima smo potvrdili *i pomoćnu hipotezu prema kojoj je dužina zadržavanja migranata u BiH proporcionalna povećanju stepena organizovanosti kriminalnih grupa koje vrše njihovo krijumčarenje i trguju s njima.*

Bezbjednosne prijetnje koje sa sobom nose neregularne migracije se samo kroz saradnju institucija, agencija i službi na svim nivoima vlasti (zakonodavna, izvršna i sudska vlast) i međunarodnom nivou mogu zaustaviti ili svesti na najmanju moguću mjeru. Kroz konkretne primjere smo ukazali da su takve saradnje u BiH kad su u pitanju bezbjednosne agencije i službe, te pravosudne institucije, realne i kontinuirane čime smo potvrdili još jednu pomoćnu hipotezu prema kojoj *domaća i međunarodna bilateralna i multilateralna saradnja utiče na otklanjanje pojedinačnih prijetnji ili njihovo smanjivanje na najmanju moguću mjeru.*

Međutim, ono što BiH mora pojačati, ukoliko se želi adekvatno suprostavljati bezbjednosnim prijetnjama koje sa sobom nose neregularne migracije, je strateško planiranje aktivnosti na državnom nivou s ciljem jačanja kapaciteta u smislu povećanja lica koja će čuvati istočnu granicu, te iznalaženje načina za povećanje materijalno-tehničkih i finansijskih kapaciteta, kao i osmišljavanja načina otvaranja novih migrantskih centara zatvorenog tipa u koji bi se smještali migranti za koje saznanja i podaci ukazuju da predstavljaju bezbjednosnu prijetnju. Jačanje pomenutih državnih kapaciteta je od naročitog značaja ukoliko se u obzir uzmu realna predviđanja prema kojima se neregularno kretanje migranata neće zaustaviti u skrojioj budućnost, pa samim tim neće nestati mogućnost korištenja Bosne i Hercegovine kao zemlje kroz koju će migranti prolaziti i u kojoj će se eventualno zadržavati, a već smo istakli i dokazali da povećan priliv migranata implicira povećan stepen bezbjednosnih prijetnji.

Iz svega navedenog, nameću se očigledni zaključci. Prvi zaključak ukazuje na to da ljude bez alternativnih životnih opcija niko ne može zaustaviti u namjeri da se kreću, te drugi da pristup EU u pokušajima upravljanja nikom ne koristi. Nezadovoljne su izbjeglice, nezadovoljna je i EU koja neadekvatnim pokušajima upravljanja granicom čine migrantsku krizu haotičnijom nego što bi ona trebala biti. Nezadovoljne su tranzitne zemlje koje nisu članice EU kao što je Bosna i Hercegovina. I na koncu, zadovoljni su samo oni čije djelovanje predstavlja bezbjednosne prijetnje, a najviše krijumčari i trgovci ljudima.

Biografija

Snježana Piljagić je rođena 29.11.1980.godine u Zenici, Bosna i Hercegovina.

Osnovnu i srednju školu, kao i Pedagoški fakultet u Zenici završila je u Zenici. U septembru 2002.godine počinje raditi u Federalnoj obavještajnoj službi, a nakon ujedinjavanja entitetskih obavještajnih službi 2004.godine počinje raditi u Obavještajno sigurnosnoj/bezbjednosnoj agenciji Bosne i Hercegovine (OSA/OBA BiH).

Prilikom izrade ovog magistarskog rada, korištena su saznanja i podaci koji su javni. Stavovi koji su izneseni su stavovi autora magistarskog rada ili stavovi citiranih autora i ne predstavljaju stavove Obavještajno sigurnosne/bezbjednosne agencije Bosne i Hercegovine.

LITERATURA

Knjige:

1. Abazović, M., 2002., *Državna bezbjednost – Uvod i temeljni pojmovi*, Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, Fakultet kriminalističkih nauka;
2. Ažije, M., 2019., *Nove seobe naroda, novi kosmopolitizam*, Beograd: Biblioteka XX vek;
3. Dragović, F., 2018., *Sigurnost europskih granica i migracije*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk,
4. Collins, A., 2010., *Suvremene sigurnosne studije*, Zagreb: Centar za međunarodne i sigurnosne studije-Fakultet političkih znanosti - Politička kultura.
5. Kingsley, P., 2016., *Nova Odiseja. Priča o Europskoj izbjegličkoj krizi*. Zagreb: Tisak Feroproms.
6. Krastev, I., 2019, *Što nakon Europe? Moždagrađ-promišljanja o krhkosti i otpornosti Europe*. Zagreb: TIM press.
7. Petrović, D. (2016.), *Izbjeglištvo u suvremenom svijetu*, Zagreb: Naklada Ljevak.
8. Tatalović, S. i Bilandžić, M. 2005., *Osnove nacionalne sigurnosti*, Zagreb: MUP RH – Policijska akademija.
9. Tatalović, S. i Malnar, D., 2015., *Sigurnosni aspekti izbjegličke krize*, Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
10. Učakar, T. (2019.) *Migracijska politika EU- Nove artikulacije isključivanja u 21.stoljeću*.

Naučni radovi i publikacije:

1. McAlexander, R. J., 2019. OXFORD ACADEMIC. *How Are Immigration and Terrorism Related? An Analysis of Right- and Left-Wing Terrorism in Western Europe, 1980–2004*, 09 MAJ.
2. Mersudin Omerhodžić i Oliver Spasovski, bez datuma, *Ilegalne migracije i krijumčarenje ljudi preko granice sa osvrtom na Bosnu i Hercegovinu*.
3. OSCE, 2010. Procjena situacije u vezi sa migrantima i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini.
4. OSCE, 2010. Resolution on migration as a continuing challenge for the OSCE. juli.

5. UNHCR, 2018. Izvještavanje o migracijama i izbjeglicama;
6. UNODC, 2010. Trgovina ljudima i krijumčarenje migranata. *Međunarodno priznate definicije*.
7. Tatalović Siniša i Malnar Dario (2015), Političke analize 23, Izbjeglička kriza, Sigurnosni aspekti izbjegličke krize
8. Volter Kemp, K. A. R. S., 2021., *Aktuelne cene-analiza tokova ljudi, droge i novca na Zapadnom Balkanu*, Globalinitiative;

Zakoni i podzakonski akti:

1. Ustav BiH, Aneks IV Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH,
2. Krivični zakon Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH broj: 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10),
3. Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH broj: 3/03),
4. Zakon o graničnoj policiji BiH (Službeni glasnik BiH broj: 50/04, 27/07 i 59/09),
5. Zakon o graničnoj kontroli (Službeni glasnik BiH broj: 53/09, 54/10 i 47/14),
6. Zakon o strancima (Službeni glasnik BiH broj: 88/15),
7. Zakon o azilu (Službeni glasnik BiH broj: 11/16 i 16/16),
8. Zakon o OSA/OBA BiH (Službeni glasnik BiH broj: 12/04 i 20/04)
9. Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (Službeni glasnik BiH broj: 27/04)
10. Zakon o Službi za poslove sa strancima (Službeni glasnik BiH", brojevi: 54/05 i 36/08)
11. Odluka o ratifikaciji Konvencije ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Njujork, 15. novembra 2000. Godine („Službeni glasnik BiH, broj: 31/02),
12. Odluka o ratifikaciji Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnenim, morskim i vazдушnim putem, kojim se dopunjuje konvencija ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Njujork, 15. novembar 2000.godine („Službeni glasnik BiH, broj: 31/02),

Ostalo:

1. Izvještaj o stanju u oblasti trgovine ljudima i o implementaciji strategije suprostavljanja trgovini ljudima u BiH za 2020.g., Sarajevo, mart 2021.godine
2. Migracioni profili Bosne i Hercegovine za 2018.godinu, 01.07.2019.g., Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine;
3. Migracioni profili Bosne i Hercegovine za 2019.godinu, 12.06.2020.g., Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine;
4. Migracioni profili Bosne i Hercegovine za 2020.godinu, 08.06.2021.g., Ministarstvo bezbjednosti Bosne i Hercegovine;
5. Sigurnosna politika Bosne i Hercegovine, 2006., Sarajevo: Predsjedništvo Bosne i Hercegovine;
6. Strategija unutrašnje bezbjednosti EU (2015-2020)

Internet stranice:

<http://www.granpol.gov.ba>

<https://sps.gov.ba>

<http://www.msb.gov.ba/>

<https://osa-oba.gov.ba>

<https://sipa.gov.ba>

<https://frontex.europa.eu/>

<https://globalinitiative.net>

<https://avaz.ba/>

<https://balkans.aljazeera.net/>

<https://www.bhrt.ba/>

<https://radiosarajevo.ba/>

<https://www.blic.rs/>

<https://www.dw.com/hr/>

<https://www.novosti.rs/>

<https://faktor.ba>

<https://www.slobodnaevropa.org/>

<https://federalna.ba/>

<https://detektor.ba>

<https://www.vecernji.ba>

<https://www.krajina.ba>

<https://www.geopolitika.news/>

<https://srpskainfo.com>

<https://www.liberties.eu>

<https://www.rtvusk.ba>

<https://www.index.hr/>

<http://www.tanjug.rs/>

<https://topportal.info/>

<https://tuzlanski.ba/>

<ttps://www.vreme.com>

<https://hrcak.srce.hr>

<https://www.reuters.com/>

Univerzitet u Sarajevu

Naziv Fakulteta/akademije: Fakultet političkih nauka u Sarajevu

Naziv odsjekai/ili katedre: Sigurnosne i mirovne studije

Predmet: Demokracija i sigurnosni izazovi u savremenom svijetu

Izjava o autentičnosti radova

Ime i prezime: Snježana Piljagić

Naslov rada: **Neregularne migracije kao bezbjednosna prijetnja - studija slučaja BiH**

Vrsta rada: **završni magistarski rad**

Broj stranica: 69

Potvrđujem:

- Da sam pročitala dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definisano Statutom univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrisani studijski program I i II ciklusa i II ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- Da sam svjesna univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- Da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- Da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- Da sam jasno naznačila prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirala na sve izvore;
- Da sam dosljedno navela korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem popune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- Da sam odgovorajuće naznačila svaku pomoć koju sam dobila pored pomoći mentora i akademskih tutora.

Mjesto i datum:

Sarajevo, 18.01.2022.godine

Potpis:
